

51.
REKTORAT POLSKIEJ MISJI KATOLICKIEJ WE FRANCJI
RECTORAT DE LA MISSION CATHOLIQUE POLONAISE DE FRANCE

Qes
Biuletyn PMK

Nr 17 — luty 2006

**Święta Maryjo, Matko Boża,
Ty wydałaś na świat prawdziwe światło,
Jezusa, Twojego Syna - Bożego Syna.
Na wezwanie Boga oddałaś się cała
i tak stałaś się źródłem dobroci,
które z Niego wytryska.
Pokaż nam Jezusa.
Prowadź nas ku Niemu.
Naucz nas, jak Go poznawać i kochać,
abyśmy my również mogli stać się
zdolni do prawdziwej miłości
i być źródłami wody żywej
w spragnionym świecie.**

*z encykliki Papieża Benedykta XVI
„Bóg jest Miłością”*

NIEDZIELNA EUCHARYSTIA W PARAFII

Niedzielna celebrowanie dnia Pańskiego i Eucharystii stanowi centrum życia Kościoła (KKK nr 2177).

Niedziela od początku istnienia chrześcijaństwa była „dniem Pana” i zarazem „dniem Kościoła”. Wspólnota ochrzczonych i wierzących w Chrystusa jako Kościół, czyli Jego Ciało staje się widzialną rzeczywistością głównie wtedy, gdy gromadzi się na Eucharystię. Niedzielne zgromadzenie jest widzialnym znakiem wiary, głoszeniem śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, miejscem modlitwy i jako takie konieczne jest dla budowania jedności Kościoła. Niedzielne zgromadzenia w czasach apostołskich miały nie tylko charakter ściśle liturgiczny, lecz zwykle związane były z troską o siebie nawzajem (dar modlitwy i dar materialny, por. 1 Kor 16,1-2), według zalecenia Chrystusa z ostatniej wieczerzy (por. J 13,1-20) i nakazem miłości bliźniego (por. J 13,34-35).

Według Katechizmu Kościoła Katolickiego niedziela jest „dniem Pana” i „dniem Zmartwychwstania” i dlatego jest także „dniem chrześcijan” i „naszym dniem” (nr 1166; 2177)¹. Powołując się na przykazanie kościelne Katechizm cytuje KPK (kan 1247), mówiący o tym, że „w niedziele oraz inne dni świąteczne nakazane wierni są zobowiązani uczestniczyć we Mszy świętej” (KKK nr 2180). W tym dniu przez słuchanie słowa Bożego, wspólną modlitwę, czyny miłości a zwłaszcza Eucharystię następuje budowanie wspólnoty². Dlatego centrum i szczytem świętowania niedzieli jest celebrowanie Eucharystii, w czasie której Kościół wypełnia polecenie Pana: „To czyńcie na moją pamiątkę”. Sprawując Eucharystię Kościół także wielbi Boga i dziękuje Mu za dzieło stworzenia i odkupienia (KKK nr 1166).

Znaczenie liturgii parafialnej

Podstawowym miejscem istnienia i urzeczywistniania się Kościoła jest parafia jako określona wspólnota wiernych „utworzona na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę pod władzą biskupa diecezjalnego powierza się proboszczowi jako własnemu pasterzowi” (KPK kan. 515 § 1; por. KKK nr 2179). Parafia stanowi więc istotną część diecezji (por. KL 42), w której pod kierunkiem prezbitera (prezbiterów) pozostającego w ścisłej łączności z biskupem i w zależności od niego (por. KK 28; DB 30), dzięki przepowiadaniu słowa Bożego i liturgii, a zwłaszcza celebrowaniu Eucharystii powstaje prawdziwa wspólnota wierzących w Chrystusa³. Każda parafia przedstawia w sposób widzialny „Kościół ustanowiony na całej ziemi” (KL 42). We wspólnocie parafialnej, którą tworzą wierni zjednoczeni z Bogiem i między sobą, konkretni ludzie mogą dostrzec obecny w świecie Kościół jako sakrament zbawienia (por. KK 28). Nawet w najmniejszej wspólnocie parafialnej obecny jest Chrystus (KK 26), zwłaszcza wtedy, gdy sprawuje się w niej liturgia (por. KL 7). Według Katechizmu parafia jest miejscem, „gdzie wszyscy wierni mogą się zgromadzić na niedzielnej celebrowaniu Eucharystii. Parafia wprowadza lud chrześcijański do uczestniczenia w życiu liturgicznym i gromadzi go podczas tej celebrowacji; głosi zbawczą naukę Chrystusa; praktykuje miłość Pana w dobrych i braterskich uczynkach” (nr 2179; por. nr 2691). Parafia spełnia również bardzo ważne funkcje wychowawcze w stosunku do dzieci i młodzieży.

Prawdę, że parafia jest prawdziwym Kościołem Jezusa Chrystusa najwyraźniej i najpełniej ukazuje sprawowana w niej liturgia. Dlatego liturgia powinna zajmować główne i uprzywilejowane miejsce w życiu każdej wspólnoty parafialnej. Zbawienie dokonane przez Chrystusa głosi Kościół i czyni je dostępnym dla wszystkich, którzy uwierzą i uczestniczą w liturgii sakramentów świętych, w liturgii poświęcenia czasu (Liturgia Godzin) i w roku liturgicznym. W parafii Bóg zwołuje swój lud, wzywa go do nawrócenia i wierności (głoszenie słowa Bożego), daje mu swoją łaskę i uświęca go (głównie przez sakramenty), a Jego lud oddaje swemu Bogu należną Mu cześć i uwielbienie. Spotkanie człowieka ze zbawiającym Bogiem we wspólnocie Kościoła - parafii, ma znaczenie nie tylko dla jego osobistego uświęcenia, ale także przyczynia się do budowania i doskonalenia całej parafii.

Parafia stanowi prawdziwe centrum (ośrodek) liturgicznego życia miejscowego Kościoła także z tej racji, że zarówno proboszcz jako „własny pasterz zleconej sobie parafii” (KPK kan. 515) jak i kościół parafialny posiadają według prawa kościelnego określone i sobie tylko właściwe uprawnienia dotyczące istotnych przejawów życia religijnego wiernych, zwłaszcza odnoszące się do sprawowania liturgii. Proboszcz wypełnia w powierzonych mu przez biskupa parafii posługę nauczania, uświęcania i kierowania. W szczególności zaś sposób odpowiedzialny jest za liturgię sprawowaną tak w kościele parafialnym jak i w innych miejscach zgromadzeń liturgicznych na terenie parafii (por. KPK kan. 559). Do niego należy także troska o to, aby wierni otrzymali odpowiednią formację liturgiczną i uczestniczyli w liturgii świadomie, czynnie i pobożnie, często przyjmując sakramenty święte i aby Eucharystia stanowiła centrum parafialnego zgromadzenia wiernych (por. KPK kan. 528 § 2). Również obowiązek ofiarowania Mszy św. za parafian w niedziele i obowiązujące święta kościelne wskazuje na pasterską funkcję proboszcza, którą wypełnia przede wszystkim przez uświęcanie powierzonych sobie wspólnoty wiernych (por. KPK kan. 534 § 1).

Ważną rolę spełnia także kościół parafialny. Posiada on własne uprawnienia i pewne czynności liturgiczne tylko w nim powinny być sprawowane (por. KPK kan. 1219). Pełni on podobną funkcję jak

katedra w diecezji będąc „jakby sercem i centrum życia liturgicznego oraz duchowości parafii”⁴. Wynika stąd, że inne miejsca liturgicznych zgromadzeń istniejące na terenie parafii winny pełnić tylko funkcje pomocnicze, a liturgia w nich sprawowana winna być uzgadniana ze służbą Bożą w kościele parafialnym (EM 26) i nie powinna rozbijać jedności wspólnoty parafialnej (por. KPK kan 559). Także według Katechizmu Kościół parafialny jest „właściwym miejscem modlitwy liturgicznej dla wspólnoty parafialnej” (KKK nr 2691).

Parafia i Eucharystia

Eucharystia jako „źródło i szczyt całego kultu Kościoła i całego życia chrześcijańskiego” (EM 3e; por. KK 11; KL 41; DK 2; 5-6) powinna być również centrum życia religijnego parafii (por. KKK nr 2179). Eucharystię bowiem celebrytuje konkretne zgromadzenie liturgiczne powstałe z członków miejscowej wspólnoty parafialnej. Dlatego parafia jest najbardziej właściwym, najbliższym i uprzywilejowanym podmiotem liturgii mszalnej⁵. Dzięki Eucharystii Kościół żyje i nieustannie wzrasta, gdy jako wspólnota gromadzi się wokół Zmartwychwstałego Pana, zwłaszcza w niedzielę, która od początku jest dniem Kościoła i dniem Eucharystii (por. KL 106; EM 25). Przypomina o tym także Katechizm powołując się na tradycję sięgającą czasów apostoelskich (por. Dz 20,7): „Od tamtych czasów aż do naszych dni celebrytuje się Eucharystię, tak że dzisiaj spotykamy ją wszędzie w Kościele, w takiej samej podstawowej strukturze. Stanowi ona centrum życia Kościoła” (KKK nr 1343).

Od początku istnienia Kościoła niedzielne zgromadzenie wiernych na Eucharystię posiadało dla niego istotne znaczenie, a zaniechanie uczestnictwa w niedzielnej Mszy uważano za wykroczenie także przeciw całej wspólnotcie Kościoła⁶. Świadczą o tym liczne teksty z pierwszych wieków chrześcijaństwa, które zachęcają do udziału w Eucharystii i jednocześnie przestrzegają przed opuszczaniem niedzielnych zgromadzeń. „Nie lekceważcie samych siebie i nie pozbawiajcie Chrystusa Jego członków, nie dzielcie i nie rozpraszać Jego Ciała, nie przedkładajcie doczesnych spraw waszego życia nad Boże słowo, ale w dzień Pański zostawcie wszystko i spieszcie do kościoła. Bo czym usprawiedliwi się przed Bogiem ktoś, kto nie przychodzi w tym dniu słuchać zbawczego słowa i karmić się boskim pokarmem na życie wieczne”⁷. W okresie średniowiecza wypełnienie niedzielного obowiązku uczestnictwa w niedzielnej Mszy związane było z własnym kościołem parafialnym.

Również w wydanych po Soborze Watykańskim II dokumentach Kościoła zwraca się uwagę na szczególne znaczenie Eucharystii sprawowanej w parafii. Instrukcja *Eucharisticum mysterium* zaleca, aby z parafią uzgadniać liturgię niedzielnej sprawowanej w innych miejscach kultu na terenie parafii. Wynika to z troski o zachowanie jedności wspólnoty parafialnej (EM 26). Niedzielną Eucharystia ma być znakiem jedności całej wspólnoty oraz tę jedność pogłębiać i umacniać. Odnosi się to również do wspólnot zakonnych nie kleryckich istniejących na terenie parafii. Członkowie tych wspólnot w niedzielę powinni uczestniczyć w Eucharystii w kościele parafialnym (EM 26)⁸.

Przejawem żywotności religijnej parafii są istniejące w niej różne grupy katolików świeckich, których członkowie wykazują zwykle większą świadomość religijną oraz zaangażowanie w działalność apostolską Kościoła. Pierwszym i podstawowym znakiem ich właściwego rozumienia Kościoła będzie czynne włączenie się zarówno w przygotowanie niedzielnej liturgii parafialnej jak i spełnianie w czasie jej sprawowania przewidzianych dla świeckich funkcji liturgicznych⁹. Zarówno *Eucharisticum mysterium* jak Instrukcja o Mszach dla grup specjalnych *Actio pastoralis* oraz *Dyrektorium o Mszach z udziałem dzieci* zawierają wyraźne zalecenia, aby takie Msze celebrować w ciągu tygodnia, a nie w niedzielę i święta. Uzasadnione jest to dwoma racjami: nie należy rozbijać jedności wspólnoty parafialnej oraz nie odciągać duszpasterzy od ich posługi na rzecz wszystkich wiernych biorących udział w liturgii parafialnej¹⁰. Niedzielną Eucharystia będzie stanowić wtedy faktycznie centrum życia liturgicznego całej wspólnoty parafialnej gromadzącej się wokół Chrystusa.

Parafia nie tylko celebrytuje Eucharystię, ale także Eucharystia „sprawia” parafię, tzn. konkretnie przedstawia i aktualizuje Kościół Jezusa Chrystusa istniejący na danym terenie¹¹. Zgromadzenie eucharystyczne w parafii, jako wspólnota wiary i miłości jest znakiem Kościoła. W parafii sprawującej Eucharystię Kościół prawdziwie się urzeczywistnia (KK 26). Sposób w jaki się to dokonuje wyjaśnia Papież Jan Paweł II. Nie chodzi bynajmniej jedynie o samą obecność na Mszy św. ani nawet o przeżycie wspólnoty przez sam fakt obecności wielu osób. „Kościół urzeczywistnia się wówczas, gdy w owym braterskim zespole i w spólnocie sprawujemy i celebrytujemy Chrystusową ofiarę krzyża, gdy śmierć Pańską opowiadamy aż przyjdzie, a z kolei, głęboko przejęci tajemnicą naszego Odkupienia, przystępujemy społecznie do Stołu Pańskiego, aby karmić się w sposób sakramentalny owocami Najświętszej Ofiary przebłagalnej”¹². Komunia eucharystyczna łącząca nas z Chrystusem sprawia, że „stajemy się również w Nim jednością Ciała Kościoła. Tylko w taki sposób, poprzez taką wiarę i takie usposobienie duszy, urzeczywistnia się owo budowanie Kościoła, które w Eucharystii znajduje prawdziwe swoje źródło i szczyt” (KK 11)¹³.

54. Wiele Mszy św. w niedzielę w parafii

Przez pierwsze cztery wieki dla zachowania jedności wspólnoty parafialnej celebrowano Eucharystię tylko jeden raz dziennie, także w niedziele i święta. Uczestniczył w niej cały miejscowy Kościół: duchowieństwo (koncelebra z biskupem) i wierni świeccy zjednoczeni wokół Chrystusa i Jego Ofiary. Dopiero od V wieku, gdy miejsca zgromadzeń liturgicznych nie mogły jednorazowo pomieścić wszystkich członków danej wspólnoty, powstała praktyka ponownego sprawowania Mszy św. w niedzielę¹⁴. Już Leon W. (+ 460) zwracał uwagę, że z racji pastoralnych można Eucharystię tak często sprawować, gdy tylko kościół wypełni się wiernymi¹⁵. Od końca XIX w. wraz ze zmianami społecznymi, rozwojem miast przemysłowych i powiększaniem się parafii dla których kościoły stawały się za małe, coraz częściej sprawowano wiele Mszy św. w godzinach przedpołudniowych. Następne zmiany nastąpiły już w początkach XX w., kiedy to najpierw w USA a następnie w Europie wprowadzono wielozmianowy system pracy. Powstała potrzeba sprawowania Mszy św. w niedzielę po południu. Jednak dopiero w 1941 r., w okresie II wojny światowej, Stolica Apostolska na prośbę biskupów Niemiec wydała pozwolenie na sprawowanie Mszy św. w niedzielę po południu i wieczorem¹⁶. Dla całego Kościoła pozwolenie takie zostało wydane dopiero w 1953¹⁷.

Zatem wielokrotne celebrowanie Mszy św. w niedzielę miało uzasadnienie teologiczne: obecność wspólnoty wymaga Eucharystii. Dlatego jej kolejne celebrowanie usprawiedliwione było tylko wtedy, gdy byli wierni, którzy pragnęli w niej uczestniczyć. Zadaniem posiadających święcenia było, i jest obecnie, takie zorganizowanie służby Bożej, aby wierni mogli uczestniczyć w niedzielnej Eucharystii. Dlatego powinni celebrować Eucharystię zawsze, gdy wymaga tego dobro wiernych, ale także ze względu na samą jej wartość dla całego Kościoła i jej znaczenie dla osobistego uświęcenia (DK 13)¹⁸.

Teologiczne i pastoralne wskazania dla duszpasterzy odnoszące się do celebracji niedzielnej Mszy św. znajdują się głównie w Instrukcji Eucharisticum mysterium z 1967 r. Świętowanie niedzieli jako dnia Zmartwychwstania Pana, w którym Kościół od samego początku w obrzędzie Eucharystii sprawuje tajemnicę paschalną Chrystusa polegać ma na zgromadzeniu wiernych celem słuchania słowa Bożego i udziału w Najświętszej Ofierze (EM 25).

W organizowaniu liturgii niedzielnej należy zawsze kierować się dobrem wspólnoty parafialnej (EM 26)¹⁹. Powstaje jednak problem jak należy rozumieć to dobro wspólnoty? Niektórzy duszpasterze uważają bowiem, że im większa liczba Mszy św. w niedzielę tym większe dobro wiernych i oczywisty znak wielkiej gorliwości kapłańskiej. Tymczasem właściwie rozumiane dobro wiernych, które zawsze ma być głównym i najważniejszym kryterium organizacji posług duszpasterskich, wymagać będzie niekiedy zmniejszenia liczby celebrowanych Mszy św. w konkretnych warunkach pastoralnych. Takie przypadki zachodzą np. wtedy, gdy parafia dysponuje dużym kościołem a frekwencja wiernych na poszczególnych Mszach nie jest zbyt duża; gdy nie można zapewnić obecności organisty na każdej Mszy św. lub brak wystarczającej liczby świeckich posługujących w liturgii (EM nr 26).

Wspomniana Instrukcja zwraca również uwagę, że zbyt duża liczba Mszy św. w niedzielę może nawet wychodzić „na szkodę prawdziwie skutecznej działalności duszpasterskiej” (nr 26). Ma to miejsce zwykle wtedy, gdy ogranicza się czas na poszczególne Msze św. celebrując je w odstępach godzinnych. Z konieczności skutkiem takiej praktyki jest sprzeczny z duchem liturgii pośpiech, skracanie lub nawet opuszczanie pewnych elementów liturgii mszalnej (śpiewy, czytania, milczenie, procesje), używanie zawsze tych samych (najkrótszych) tekstów modlitw (formuły pozdrowienia i aktu pokuty, II Modlitwa Eucharystyczna). Sprawowana w ten sposób liturgia z pewnością nie stwarza jej uczestnikom właściwego klimatu przeżycia religijnego ani też nie przyczynia się w wystarczającym stopniu do wzrostu ich wiary, miłości i apostołskiego zaangażowania w życie codziennym. W takim wypadku ma miejsce zwykle jedynie formalne wypełnienie przykazania obecności w niedzielę na Mszy św. Ze strony duszpasterzy natomiast jest często jeszcze jedną niewykorzystaną szansą doprowadzenia wiernych do prawdziwego spotkania z Chrystusem z znakami świętej liturgii.

W związku częstotliwością niedzielnych Mszy św. w parafii Instrukcja Eucharisticum mysterium zwraca również uwagę, że ich zbyt wielkie mnożenie może prowadzić do takiego obciążenia pracą duszpasterzy, „że jedynie z bardzo wielkim wysiłkiem mogliby wypełniać swoje posługiwanie” (nr 26). W tym wypadku chodzi o duchowe i fizyczne dobro księży, którzy w niedzielę nie tylko przewodniczą celebracjom Eucharystii, ale także najczęściej wtedy służą wiernym w konfesjonale, kancelarii, prowadzą spotkania z młodzieżą, rodzicami, narzeczonymi itp. W większych parafiach księża prawie przez całą niedzielę są do dyspozycji wiernych. Zatem przewodniczenie niedzielnej Eucharystii jest wprawdzie najważniejszym, ale nie jedynym zadaniem duszpasterzy w Dzień Pański.

Z kolei należyte wypełnienie funkcji przewodniczącego liturgii mszalnej związane jest nie tylko z odpowiednim przygotowaniem teoretycznym i praktycznym (znajomość ogólnych zasad sprawowania liturgii, dostosowanie tekstów i obrzędów do charakteru i możliwości konkretnego zgromadzenia), ale także z odpowiednią dyspozycją fizyczną i psychiczną duszpasterza. Nie rzadko bowiem dostrzegalne wyraźne braki poprawnej i pobożnej celebracji wynikają ze zwykłego przemęczenia księdza, który

z konieczności pastoralnej po raz kolejny przewodniczy Eucharystii (trynacja lub nawet w pewnych warunkach kwadrynacja). W takiej sytuacji ksiądz często nie jest w stanie kolejnej Mszy św. ani sam należycie przeżyć, ani odpowiednio jej przewodniczyć. Tymczasem Kościół wymaga, aby „szafarze nie tylko spełniali swe zadania poprawnie, wedle prawideł liturgicznych, lecz powinni tak się zachowywać, by samym zachowaniem budzili wrażliwość na rzeczy święte” (EM nr 20). Chodzi więc nie tylko o odpowiadającą właściwym potrzebom wiernych ilość Mszy św. w niedzielę, lecz także o jak najdoskonalszy sposób i styl celebracji Eucharystii w zgromadzeniu ludu Bożego, jakim jest parafia²⁰.

Niedzielną Eucharystią w sobotę wieczorem

Niedziela we współczesnym zurbanizowanym i przemysłowym społeczeństwie nabrała nowego znaczenia. Przestała być świętem rozpoczynającym nowy tydzień gdyż stała się przedłużeniem weekendu, który zaczyna się już w piątek po południu. Dlatego obecnie coraz częściej także w krajach chrześcijańskich kulturę niedzieli zastępuje kultura weekendu związana z całkowicie nowym stylem życia, bardzo często zupełnie obcym duchowi tradycji Kościoła i kultury chrześcijańskiej. Czas wolny od codziennej pracy zawodowej przeznaczają się do własnej dyspozycji: na wypoczynek, własne prace, tzw. hobby, na rozrywkę, sport i turystykę. Weekend jako czas wolny, na który człowiek współczesny tak bardzo się cieszy jest wielką zdobyczą ludzi pracy, ale także stwarza nowe problemy i zagrożenia, zwłaszcza dla życia religijnego²¹. Wynika to stąd, że bardzo mocno nacechowany jest treściami świeckimi, które dalekie są od chrześcijańskiego przeżywania niedzieli. Nie ma już prawdziwego świętowania w sensie chrześcijańskim²². Mimo czasu wolnego wielu chrześcijan nie uczestniczy już w niedzielnej Eucharystii, często dlatego, że znajdują się wtedy poza miejscem stałego zamieszkania. Z drugiej strony jednak wydłużony czas wolny (sobota i niedziela) stwarza nową szansę na podtrzymywanie kontaktów rodzinnych i przyjacielskich (budowanie wspólnoty w rodzinie - zwykle wtedy wszyscy jej członkowie są razem) podejmowania zadań społecznie pożytecznych, uczestnictwa w religijnych spotkaniach formacyjnych lub osobista lektura literatury religijnej i wartościowych pozycji z zakresu szeroko pojętej kultury.

Chrześcijanin winien jednak być świadomy tego, że niedziela jest „dniem Pana”, w którym należy przede wszystkim o Nim pamiętać, cieszyć się stworzonym przez Niego światem, ale także pamiętać, aby stawać się nowym stworzeniem, budować pokój z ludźmi i całym stworzeniem. W ten sposób świętując niedzielę daje bowiem świadectwo swej wiary i miłości do Boga.

Odpowiedzią Kościoła na nowe zjawisko jakim był sposób spędzania przez współczesne społeczeństwo weekendu było stopniowe wprowadzanie niedzielnej Mszy w sobotę wieczorem²³. Ta nowa w Kościele współczesnym praktyka celebracji niedzielnej Eucharystii miała głównie na celu umożliwić wiernym wypełnienie obowiązku uczestnictwa we Mszy św. w zmieniających się warunkach życia, w związku z industrializacją, gwałtownym rozwojem turystyki spowodowanym skróceniem tygodnia pracy i sposobami spędzania także przez katolików weekendu. Budziła jednak od początku pewne zastrzeżenia natury nie tylko teologicznej, ale także i pastoralnej²⁴. Obawiano się mianowicie, że zostanie przez to naruszona świętość niedzieli, która przestanie być przeżywana we wspólnocie wiernych sprawującej Eucharystię i stanie się jedynie dniem wolnym od pracy i dniem odpoczynku.

Kiedy od 1960 r. w liturgii Kościoła Zachodniego sobotnie nieszpory przyjęły w Breviarzu nazwę I Nieszpór niedzieli, podobnie jak zawsze było w tradycji Kościoła Wschodniego, gdzie niedziela zaczyna się w sobotę wieczorem, zaczęto przyjmować nowy sposób liczenia czasu dla niedzieli i uroczystości. Znalazło to wyraz w normach ogólnych roku liturgicznego i kalendarza z 1969 r., które określają, że „dzień liturgiczny trwa od północy do północy. Obchód niedzieli i uroczystości rozpoczyna się wieczorem dnia poprzedniego” (nr 3)²⁵.

Już w czasie Soboru Watykańskiego II wielu biskupów zwracało się do Stolicy Apostolskiej o pozwolenie celebracji niedzielnej Mszy św. także w sobotę wieczorem. Kongregacja Soboru zezwoliła 12 VI 1964 na zadośćuczynienie obowiązkowi uczestnictwa w niedzielnej Mszy św. w sobotę wieczorem, lecz jedynie w wyznaczonych kościołach. Pozwolenie to zostało uzasadnione rozwojem turystyki i sportu, trudnościami komunikacyjnymi oraz brakiem dostatecznej liczby księży²⁶. W 1965 r. takie pozwolenie od Kongregacji Soboru otrzymali biskupi Niemiec ad experimentum na okres pięciu lat²⁷. W następnych latach kolejne Konferencje Biskupów wprowadzały tę praktykę w Kościołach lokalnych uzasadniając ją także odpowiednimi instrukcjami²⁸. W 1969 r. Kongregacja do Spraw Duchowieństwa wydała wskazania dotyczące duszpasterstwa turystycznego, w którym zawarła zalecenie, aby w dni świąteczne oraz ich wigilie ułatwiać sprawowanie Mszy wieczornych oraz „zbadać uważnie o należyte wykazy statystyczne przydatność odprawiania Mszy św. niedzielnych lub świątecznych już po I Nieszporach niedzieli i wigilii”²⁹.

Niedzielne Msze w sobotę wieczorem dozwolone zostały w całym Kościele w 1967 na mocy Instrukcji *Eucharisticum mysterium* (nr 28). Instrukcja ta najpierw przypomina, że Eucharystia jest głoszeniem śmierci i zmartwychwstania Pana i oczekiwaniem Jego chwalebego przyjścia. „Najbardziej jednak ujawnia to zgromadzenie w dzień Pański, w tym mianowicie dniu tygodnia, w którym Pan zmartwychwstał i w którym, na podstawie tradycji apostoelskiej, jest sprawowana w Eucharystii w sposób specjalny tajemnica paschalna” (EM nr 25, por. KL 6; 106). Jednocześnie Instrukcja zobowiązuje duszpasterzy do takiego

56 wychowania wiernych, aby od samego początku ich formacji religijnej przedstawiać niedzielę jako dzień Pański oraz „najstarszy i pierwszy dzień świąteczny, w którym zgromadzeni razem winni słuchać słowa Bożego i uczestniczyć w tajemnicy paschalnej” (nr 25). W myśl tej Instrukcji **zwyczajną formą** świętowania niedzieli jest uczestnictwo w Eucharystii w sam **dzień niedzielny**. Natomiast zezwolenie na sprawowanie niedzielnej lub świątecznej Eucharystii w sobotę wieczorem lub w przeddzień obowiązującego święta ma na celu ułatwienie wiernym „zadośćuczynienie obowiązkowi uczestniczenia we Mszy św.”. Instrukcja jednocześnie nakłada na duszpasterzy obowiązek pilnego pouczenia wiernych o myśli przewodniej tego zezwolenia i troski o to, „ażeby z tej przyczyny nie zostało zaciemnione znaczenie dnia Pańskiego. Takie bowiem zezwolenie ma na uwadze, aby wierni w dzisiejszych warunkach łatwiej mogli uczcić dzień zmartwychwstania Pańskiego” (nr 28). Uczestnictwo w takiej Mszy św. jest **rozpoczęciem** świętowania dnia Pańskiego lub nakazanego święta i może być połączone z przyjęciem Komunii św. (tamże).

Innym dokumentem Stolicy Apostolskiej dotyczącym Mszy św. niedzielnej w sobotę wieczorem jest instrukcja Kongregacji Biskupów dotycząca ich posługi pasterskiej (z 22.2.1973 r.). Według niej zadaniem biskupa jest troska o to, aby gdy zachodzi taka potrzeba, sprawować Msze św. także dla wiernych, którzy w niedzielę i święta wyjeżdżają dla odpoczynku lub do pracy, w wieczór poprzedzający te dni³⁰.

O ważności problemu jakim jest świętowanie niedzieli a zwłaszcza znaczenie dla tożsamości Kościoła niedzielnej Eucharystii świadczy także fakt, że tematem 7. Spotkania Sekretarzy Europejskich Krajowych Komisji Liturgicznych w 1984 w Dublinie była niedziela i niedzielna liturgia³¹. Prace tego gremium opierały się na wynikach przeprowadzonej ankiety w 18. krajach (rozesłano 26 ankiet), której celem było poznanie odpowiedzi na pytania dotyczące badań socjologicznych o aktualnej roli i miejscu niedzieli w życiu wspólnot kościelnych, motywów uczęszczania na niedzielną liturgię, różnych form jej sprawowania, oczekiwań wiernych odnośnie do niedzielnej służby Bożej, jej znaczenia dla ich życia osobistego oraz współdziałania świeckich w przygotowaniu i sprawowaniu niedzielnej liturgii. Głównym celem zarówno samej ankiety jak i prac odpowiedzialnych za liturgię sekretarzy Komisji Liturgicznych było znalezienie odpowiedzi na pytanie: jak w dzisiejszym świecie uratować niedzielę? Wprowadzenie niedzielnych Mszy św. w sobotę wieczorem pozwoliło bowiem jedynie łatwiej wypełnić obowiązek uczestnictwa w liturgii. Pozostał jednak problem świętowania samego dnia Pańskiego.

Aktualnie obowiązujący KPK Jana Pawła II (kan 1248 § 1) sankcjonuje wcześniejsze postanowienia Stolicy Apostolskiej i przewiduje możliwość wypełnienia obowiązku uczestnictwa w niedzielnej lub świątecznej Mszy św. także wieczorem dnia poprzedzającego. Wcześniejsze dokumenty Kościoła podkreślały jednak, że motywem takiej regulacji prawnej jest głównie troska o to, „aby wierni w dzisiejszych warunkach mogli uczcić dzień zmartwychwstania Pańskiego” (EM 28). W tym duchu utrzymane są również wydane już po ogłoszeniu KPK dokumenty biskupów i Diecezjalnych Komisji Liturgicznych³².

W związku z tą nową praktyką pastoralną kard. Volk bp Moguncji wydał w 1978 r. specjalny list do wiernych, w którym m. in pisał: „Do rodziny chrześcijańskiej należy święcenie niedzieli, które nie polega na samym udziale we Mszy św.. Uczestniczyć we Mszy św. w sobotę wieczorem, aby w niedzielę nie musieć nic religijnego uczynić, jest nadużywaniem możliwości uczestniczenia we Mszy św. niedzielnej w sobotni wieczór; gdyż niedziela powinna być świętowana”³³. Podobne spostrzeżenia dotyczące wprowadzenia niedzielnej Mszy w sobotę wieczór znajdujemy w liście bpa opolskiego A. Nossola: „Nowe możliwości w żadnym wypadku nie mogą doprowadzić do zeświecczenia niedzieli, to jest do uczynienia z niej tylko dnia odpoczynku lub, co gorsza, dodatkowego dnia pracy zawodowej lub dorywczej. Główny cel wprowadzonej zmiany ma pogłębić i usprawnić chrześcijańskie świętowanie niedzieli. Wiernym przy okazji przypominamy, że sposób niedzielного świętowania jest sprawdzianem naszej wiary, a następnie jest jej ciągłym umacnianiem oraz jednym ze sposobów jej wyznawania przed ludźmi”³⁴.

Aby uwrażliwić duszpasterzy i wiernych na problem desakralizacji niedzieli na I Niedzielę Adwentu w 1984 Biskupi Niemiec wydali list pasterski poświęcony świętowaniu niedzieli³⁵. Postępująca ciągle desakralizacja niedzieli oraz z każdym rokiem malejąca frekwencja na niedzielnych Mszach św. były powodem wydania w 1988 r. przez Niemiecką Konferencję Biskupów wraz z Radą Kościoła Ewangelickiego w Niemczech wspólnego oświadczenia dotyczącego świętowania niedzieli³⁶.

Pierwsza niedzielna Msza św. w sobotę wieczorem dopiero rozpoczyna świętowanie dnia Pańskiego. Zatem świętowanie dnia Pańskiego nie może ograniczyć się jedynie do udziału w tej Mszy św., lecz ma rozciągnąć się na cały dzień następny. Obecność na niej jest wypełnieniem jedynie części obowiązku świętowania. Początkowo tego rodzaju Msze św. przeznaczone były głównie dla tych wiernych, którzy z różnych osobistych przyczyn nie mogli uczestniczyć w Eucharystii w niedzielę lub święto obowiązujące.

Chociaż prawo kościelne zezwala na wypełnienie obowiązku uczestnictwa w niedzielnej Mszy św. w sobotę wieczorem jednak wierni nie powinni **jedynie** wtedy w niej uczestniczyć, gdyż zwyczajnym czasem celebracji niedzielnej Mszy św. jako pamiątki Paschy Chrystusa jest dzień niedzielny. Ważne są także względy społeczne i eklesjalne: publiczne wyznanie wiary i budowanie wspólnoty lokalnej, która w większości w niedzielę przychodzi do kościoła na świąteczną Eucharystię. Kościół bowiem jest wspólnotą eucharystyczną (por. KL 2; 3; 6; 26; DE 2; 15; DK 6). Rozpoczęcie świętowania niedzieli w sobotę

wieczorem jedynie przedłuża czas świętowania dnia Pańskiego i dlatego w żadnym wypadku nie może go kończyć.

Obecnie w wielu Kościołach lokalnych niedzielna i świąteczna Msza św. wieczorem dnia poprzedzającego stała się z wyjątku powszechną praktyką. Praktyka taka doprowadziła jednak do tego, że niedziela dla wielu chrześcijan stała się dniem nie tylko bez Eucharystii, ale także bez żadnej liturgii we wspólnocie parafialnej. Zjawisko takie bez wątpienia nie należy do pozytywnych przejawów życia religijnego³⁷. Jest faktem potwierdzonym przez odpowiednie badania, że wprowadzenie niedzielnych Mszy świętych w sobotni wieczór nie przyczyniło się do wzrostu frekwencji na liturgii mszalnej. Nie zahamowało również spadku liczby dominicanos w Niemczech, gdzie w najwcześniejszym i w najszerszym zakresie wprowadzono tego rodzaju Msze św. O ile jeszcze w roku 1960 liczba ta wynosiła 45% zobowiązanych do uczestnictwa w niedzielnej Mszy św. to w następnych latach sukcesywnie malała: 1965 - 42%; 1970 - 38%; 1975 - 33%; 1980 - 28%; 1984 - 24%³⁸.

Z teologicznego punktu widzenia idealnym czasem sprawowania Eucharystii jest poranek niedzielny (por. KL 106). Do niego przygotowuje liturgia I Nieszporów w sobotę wieczorem. Wynika to z symbolicznego znaczenia rannych godzin niedzieli, pierwszego dnia tygodnia jako nawiązanie do wydarzenia zmartwychwstania Pana³⁹. Zwraca na to uwagę także Katechizm cytując fragment homilii niedzielnej anonimowego autora z czasów starożytnego Kościoła: „Przyjdź wcześniej do Kościoła, aby zbliżyć się do Pana i wyznać swoje grzechy, wzbudzić żal w modlitwie... Uczestniczyć w świętej i Boskiej liturgii, zakończyć modlitwę, nigdy nie wychodzić przed rozesłaniem... Często mówiliśmy: ten dzień jest wam dany na modlitwę i odpoczynek. Jest dniem, który Pan uczynił. Radujmy się w nim i weselmy” (KKK nr 2178).

W świętowaniu niedzieli należy zatem kierować się najpierw kryteriami teologicznymi: jest to dzień Pana i dzień Kościoła. Dlatego także niedziela jest dniem Eucharystii celebrowanej we wspólnocie miejscowego Kościoła, czyli w parafii. Zadaniem duszpasterzy jest taki układ niedzielnej liturgii, aby uwzględniać sytuację pastoralną w parafii i potrzeby wiernych. Zachowanie złotego środka jest konieczne. Nie można zbyt mnożyć ilości Mszy św., jeśli kościół może pomieścić więcej wiernych ani także ograniczać się do jednej. Nie bez znaczenia jest również uwzględnienie możliwości fizycznych i psychicznych księży (dyspozycyjność księdza dla wiernych) oraz konieczność sprawowania także innych form liturgii w niedzielę⁴⁰.

Celem odpowiedniego porządku niedzielnych i świątecznych Mszy św. (także w sobotę wieczorem lub w przeddzień obowiązującego święta) jest to, aby wierni rozumieli i należycie przeżywali ten dzień jako dzień święty i dzień Kościoła, oraz aby był on dla nich dniem spotkania z Chrystusem w Jego słowie i zbawczej ofierze.

Wypełnienie przykazania czy spotkanie z Chrystusem we wspólnocie Kościoła?

Wiadomo, iż uczestnictwo w Eucharystii początkowo nie było nakazane, lecz wynikało z żywej wiary i pragnienia spotkania ze Zmartwychwstałym Panem⁴¹. Jednak nie należy idealizować czasów Kościoła pierwszych wieków. Już wtedy zdarzały się wypadki, że nie wszyscy brali udział w zgromadzeniach niedzielnych na Eucharystii. W liście do Hebrajczyków znajdujemy zachętę i zarazem przestrożę: „nie opuszczajmy naszych wspólnych zebrań, jak to się stało zwyczajem niektórych, ale zachęcajmy się nawzajem, i to tym bardziej, im wyraźniej widzicie, że zbliża się dzień” (Hbr 10,25). Tekst ten przypomina Katechizm (nr 2178).

Pierwsze nakazy uczestnictwa w liturgii niedzielnej odnosiły się do żołnierzy i wydane były przez władze świeckie już w IV w. Następnie synody w poszczególnych prowincjach kościelnych nakazywały świętowanie niedzieli przez udział we Mszy św. Od XIII w. nakaz ten zaczyna być uzasadniany przez odwołanie się do trzeciego przykazania Bożego. W XV w. teologowie moraliści zaniechali wypełnienia tego obowiązku zaczynają uważać za grzech śmiertelny. Jednak formalny nakaz Kościoła zobowiązujący wiernych do uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii znalazł się dopiero w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 roku⁴².

Zobowiązanie do udziału w niedzielnej Eucharystii wiąże się ściśle z przykazaniem świętowania dnia Pańskiego. Nakaz ten wynika z przykazania Bożego, lecz chrześcijanin ma go uczynić wewnętrznym nakazem wynikającym z miłości Boga i Kościoła. Katechizm powołując się na niezastąpione znaczenie Eucharystii dla życia chrześcijańskiego wyraźnie stwierdza, że ci, którzy „dobrowolnie zaniedbują ten obowiązek, popełniają grzech ciężki” (KKK nr 2181)⁴³. Jednocześnie przewiduje przypadki, które usprawiedliwiają nieobecność na niedzielnej Eucharystii: choroba, pielęgnacja niemowląt i dyspensy (por. KPK kan 1245).

Ważna jest także motywacja uczęszczania na niedzielną Eucharystię. Sam przepis prawa nie jest wystarczający, gdyż często bywa odbierany jako narzucony z zewnątrz lub jako coś uciążliwego, co należy wykonać, nawet jeśli nie ma się wewnętrznego przekonania⁴⁴. Tymczasem wypełnienie niedzielnego obowiązku powinno wynikać ze zrozumienia, że celem uczestnictwa w Eucharystii jest nie tylko indywidualna modlitwa, ale także budowanie wspólnoty. Według KL w niedzielę „wierni powinni schodzić się razem dla

sluchania słowa Bożego i uczestniczenia w Eucharystii", czyli świętowania uobecnianego w liturgii misterium paschalnego Chrystusa (KL nr 106)⁴⁵.

W świetle teologii Eucharystii i eklezjologii uczestnictwo w niedzielnej Mszy św. nie może być rozumiane jedynie jako wypełnienie przykazania Bożego „Pamiętaj, abyś dzień święty święcił” ani nakazu Kościoła, ani tym bardziej tradycji, lecz ma być przeżyciem osobistego spotkania ze Zmartwychwstałym Panem i z braćmi w jednej wierze, czyli we wspólnocie Kościoła. Wiara chrześcijańska ma bowiem zawsze wymiar także wspólnotowy, jest wiarą Kościoła, który jest jeden, święty, powszechny i apostołowski. Niedzielną Eucharystią jest więc dla Kościoła znakiem wierności swemu Panu. Zarówno Eucharystię jak i niedzielę Kościół otrzymał od Chrystusa jako wielki dar, którego ma strzec i wykorzystywać dla budowania jedności całego Jego Ciała. Dlatego niedziela jest dniem Kościoła i dniem Eucharystii, w czasie której ma miejsce dziękczynienie Bogu za dzieło zbawienia i odnowienie przymierza zawartego z Nim we Krwi Chrystusa. Uczestnictwo w niedzielnej Eucharystii jest również zapoczątkowaniem i zapowiedzią zgromadzenia w domu Ojca i zjednoczenia na zawsze z Uwielbionym Chrystusem (por. Mt 12, 1-14; Ap 19, 7-9; 21, 9), dlatego łączy się z oczekiwaniem Jego powtórnego przyjścia - paruzji. Pierwsi chrześcijanie wierzyli, że nastąpi ono w niedzielę gdyż dzień ten należy do Pana.

Kończąc te rozważania w związku z postępującą desakralizacją niedziel i świąt w naszym kraju (tzw. niedziele handlowe, giełdy, masowa turystyka oraz imprezy sportowe) należy jeszcze przywołać zalecenie Katechizmu, aby szanując wolność religijną i wspólne dobro wszystkich chrześcijanie domagali się „uznania niedziel i świąt kościelnych za ustawowe dni świąteczne”. Jednocześnie Katechizm zobowiązuje wszystkich chrześcijan, aby dawali „widoczny przykład modlitwy, szacunku i radości”. Mają także „bronąć swoich tradycji jako cennego wkładu w życie duchowe społeczności ludzkiej” (nr 2188). Obowiązkiem zaś władzy publicznej jest czuwanie „nad zapewnieniem obywatelom czasu przeznaczanego na odpoczynek i oddawanie czci Bogu. Pracodawcy mają analogiczny obowiązek względem swoich pracowników” (KKK nr 2187)⁴⁶.

Wydaje się, że powstanie w ciągu ostatnich kilkunastu lat wielu nowych parafii, a tym samym ułatwiony dostęp wiernych do kościoła jako miejsca celebracji Eucharystii, mimo postępującego procesu laicyzacji społeczeństwa stanowi wielką szansę dla Kościoła w Polsce, aby świętowanie niedzieli i celebracja Eucharystii we wspólnocie parafialnej, stały się centrum życia Kościoła.

Ks. Czesław Krakowiak

1. Zob. Wl. Głowa. Niedziela dniem wspólnoty. W: *Misterium liturgii w Katechizmie Kościoła Katolickiego*. Red. J. Kopeć. Opole 1995 s.180-182; K. Jezyna. Uświęcenie czasu. Dzień Pański w świetle nowego "Katechizmu Kościoła Katolickiego". W: *Katechizm Kościoła Katolickiego. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. J. Nagórny, A. Derdziuk. Lublin 1995 s. 143-155.
2. H. Simon. Niedziela jako Dzień Słowa Bożego. Zbawczy i wspólnototwórczy charakter Liturgii słowa. W: *Wielkanoc i niedziela. Studia liturgiczno-pastoralne*. T. 2. Red. H. Sobeczko. Opole 1994 s.137-154.
3. Zob. R.Kamiński. Parafia w diecezji i Kościele powszechnym. RTK 30:1983 z.6 s.99-115; tenże. Teologiczne spojrzenie na parafię. AK 76:1984 t. 103 s.383-394; M. Morgante. La parrocchia nel Codice di Diritto Canonico. Roma 1985 s.47-84; T. Pawluk. Posługa uświęcania w Kościele. AK 76:1984 t.102 s.239-254.
4. J. Bakalarz. Czasy i miejsca święte. W: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. Red. P. Hemperek. t. 3 Lublin 1986 s.386; zob. Jan Paweł II. La Cathédrale, signe de l'Eglise. Not 21:1985 s. 469-473; Die Liturgie in den Kathedalkirchen. "Heiliger Dienst" 39:1985 nr 1-2 (passim).
5. R. Zielasko. Parafia jako zgromadzenie eucharystyczne. STV 6:1968 z.2 s.76-77.
6. C.Vogel. Il peccatore e la penitenza nella Chiesa antica. Torino 1967 s.162; zob. W. Rordorf Ursprung und Bedeutung der Sonntagsfeier im frühen Christentum. LJB 31:1981 s.145-158
7. Didascalia Apostolorum, (III w. Syria). Cyt. za H. Pietras. Dzień święty. Antologia tekstów patrystycznych o święceniu niedzieli. Kraków 1992 s.99.
8. Instrukcja Kongregacji Kultu Bożego dotycząca sprawowania Mszy św. dla grup specjalnych Actio pastoralis (19.06.1969). W: PPK t.III z.2 s.152-172; zob. Zb. Wit. Msze św. w grupach specjalnych. W: *Mszal księgą życia chrześcijańskiego*. Red. B.Nadolski. Poznań 1989 s.451-468.
9. Zob. Cz. Krakowiak. Funkcje wiernych - mężczyzn i kobiet w liturgii. WAL 69:1995 s.88-94; M. Pisarzak. Przygotowanie Eucharystii niedzielnej (Aspekt teologiczno-pastoralny). RBL 34:1981 s. 25-34.
10. Instrukcja Actio pastoralis nr 1; DMD nr 27.
11. Zob. R. Zielasko. Parafia jako zgromadzenie eucharystyczne. STV 6:1968 nr 2 s.76-105.
12. Jan Paweł II. List do wszystkich biskupów Kościoła o tajemnicy i kulcie Eucharystii. Rzym 1980 s.12.
13. Tamże s.22.
14. Zob. Cz. Krakowiak. Częstotliwość sprawowania Eucharystii. CT 56:1986 z.1 s.64-66.
15. F. Kohlschein. Wenn reduziert werden muß... Zum Zeitlichen Ansatz der Sonn- und Festtagsmesse, "Gottesdienst" 27:1993 s. 153.
16. J.A. Jungmann. Missarum Sollemnia. Bd. 1 Herder 1952 s. 327.
17. Kohlschein, jw. s. 153.
18. Soborowy DK zaleca aby kapłani codziennie sprawowali Eucharystię, nawet bez udziału wiernych (nr 13). Podobnie czyni Paweł VI w Encylice *Mysterium fidei*; oraz Instrukcja Eucharisticum mysterium, która stwierdza, że kapłani nie mogą poprzestać na udziale w Eucharystii na sposób ludzi świeckich, przyjmując jedynie Komunię św. lecz powinni sprawować ją na sposób kapłański tj. celebrując lub koncelebrując Msze św. (nr 43; 47). Także KPK usilnie zaleca codzienne celebrowanie przez kapłanów Mszy św., nawet gdy nie ma wiernych. Kodeks uzasadnia tę praktykę tym, że „w tajemnicy eucharystycznej dokonuje się ustawicznie dzieło zbawienia”, a sprawując ją „kapłani wypełniają swoje główne zadanie” (kan 904).
19. Zob. B. Nadolski. Mnożenie Mszy św.? CT 49:1978 z. 3. s. 89-91; Cz. Krakowiak. Ile Mszy św. w parafii? CT 64:1994 z. 1 s.106-114.
20. Zob. B.Nadolski. Sztuka przewodniczenia w sprawowaniu Eucharystii. W: *Mszal księgą życia chrześcijańskiego* s.413-420.
21. Zob. Wl. Sobczyk. Zagrożenia dnia Pańskiego. RBL 34:1981 s.13-18; L. Bertsch. Stirbt der Sonntag am Wochenende? LJB 31: 1981 s.159-168; G. Seifer. Verschwindet der Sonntag im Wochenende? „Diakonia” 21:1990 nr 1 s.13-15; J. Krucina. Społeczeństwo pluralistyczno-industrialne wobec niedzieli. W: *Niedziela dzisiaj*. Red. J.Krucina Wrocław 1993 s.49-66; Wl. Nowak. Świętowanie niedzieli. AK 85:1990 t. 120 s. 505-508.

22. Na temat sensu święta w kulturze i znaczenia święta chrześcijańskiego zob. B. Nadolski. Pochwała święta. Poznań 1997.
23. Zob. H. Dobiosch. Die Vorabendmesse als Sonntagsgottesdienst. ThPQ 134: 1986 s. 39-50; G. Fuchs. Die Feier des Sonntags am Samstagabend. LjB 42 : 1992 s. 81-95; S. Cichy. Rozpoczęcie świętowania niedzieli w sobotę. RBL 43 : 1990 s. 36-42;
24. Zob. Sonntag - der Kirche liebste Sorgenkind. Analysen - Deutungen - Impulse. Herg. H. Halter. Zürich 1982.
25. CIC can. 1246; KPK kan 202 § 1.
26. D. Zimoń. Eucharystia w kontekście duszpasterskim niedzieli. RBL 34:1981 s.22-23; zob. Not 5:1969 s.22-23.
27. Cichy, jw. s. 37.
28. Konferencja Biskupów Niemiec wydała w 1968 r. Richtlinien für die Messfeier am Vorabend von Sonn- und Feiertagen. W 1969 r. Biskupi Francji otrzymali od Stolicy Apostolskiej indult na mocy którego mogli wprowadzać w diecezjach niedzielne Msze św. w sobotę wieczorem. Komisja Liturgiczna Episkopatu Francji wydała w związku z tym odpowiednie wskazania: Célébrer le dimanche des le samedi soi. Not 5: 1969 s. 22-33; Conferenza Episcopale Italiana. Nota pastorale dell' Episcopato italiano. Il giorno del Signore. Not 20 : 1984 s. 669-687; Konferencja Biskupów Holandii. Celebrare insieme la domenica. Not 26 : 1990 s. 175-185.
29. AAS 61: 1969 s.375.
30. Sacra Congregatio pro Episcopis. Directorium de pastore ministerio Episcoporum. Typis Polyglottis Vaticanis 1973 s.85.
31. Zob. A. Waibl. Sonntag und Sonntagsgottesdienst. LjB 35 : 1985 s. 3-6; Sonntag und Sonntagsgottesdienst. Antworten der Liturgiekommission der Deutschen Bischofskonferenz auf die Umfrage zur Vorbereitung des Europäischen Treffens der Liturgiekommissions-Sekretäre vom 28.5. bis 2.6. 1984 in Dublin. LjB 35 : 1985 s. 7-22.
32. Msza św. w sobotni wieczór początkiem świętowania niedzielne. Instrukcja Diecezjalnej Komisji Liturgicznej w Opolu (17.3.1984). RBL 38: 1985 s.248-257.
33. Cichy, Rozpoczęcie świętowania s. 39.
34. WUDO 39: 1984 s. 336.
35. Den Sonntag feiern. Bonn 1984.
36. Gemeinsame Erklärung der Deutschen Bischofskonferenz und des Rates der Evangelischen Kirche in Deutschland. Unsere Verantwortung für den Sonntag. Not 25 : 1989 s.289-308.
37. Badania przeprowadzone w diecezjach Freiburg i Rottenburg-Stuttgart w 1991 wykazały, że w 2400 kościołach i kaplicach jest tylko jedna Msza jest między 9.00 a 10.00, ewentualnie druga Msza jest wieczorem dnia poprzedzającego między 18.00 a 19.00; dwie lub trzy Msze przed południem w godz. 8.00 - 11.00. Msza w niedzielę wieczorem sprawowania jest jedynie w kościołach w centrum miast. Natomiast prawie „wymarły” wcześniej dobrze uczęszczane Msze niedzielne wcześniej rano (przed 8.00) i w samo południe. Według badań z lat 80. większość ankietowanych opowiedziało się za Mszą w godzinach porannych niedzieli (9-11) a mniejszość za Mszą w sobotę wieczorem.
38. Sonntag und Sonntagsgottesdienst. LjB 35 : 1985 s.9.
39. Zob. P. Grelot. Du sabbat juif au dimanche chrétien. LMD nr 124:1975 s.14-54.
40. Zob. Zb. Wit. Liturgia Godzin i nabożeństwa ludu chrześcijańskiego w dzień niedzielny. W: Wielkanoc i niedziela s.213-228.
41. Zob. A. Marcol. Przykazanie święcenia niedzieli. STV 30:1992 nr 2 s.5-26.
42. Festis de precepto diebus Missa audienda est... Can. 1248; zob. H. Auf der Maur. Feiern im Rhythmus der Zeit I. Regensburg 1983 s. 41-42.
43. Jezyna, jw. s.151.
44. H. Sobeczko. Teologiczno-pastoralna problematyka niedzielne świętowania. W: Wielkanoc i niedziela. Studia liturgiczno-pastoralne s. 156; tenże. Teologiczno-egzystencjalna motywacja niedzielne świętowania. W: Ad libertatem in veritate. Red. P. Morciniec. Opole 1996 s.735-749.
45. Zob. Sobeczko. Teologiczno-pastoralna problematyka niedzielne świętowania s.157-160; A. Rojewski. Eucharystia szczytem i źródłem chrześcijańskiego świętowania. W: Mszał księga życia chrześcijańskiego. Red. B. Nadolski. Poznań 1989 s. 299-311.
46. Zob. Jezyna, jw. s.152-155.

170 LAT POLSKIEJ MISJI KATOLICKIEJ WE FRANCJI

AD MULTOS ANNOS!

Uroczystości, w jakich mieliśmy okazję uczestniczyć w sobotę i niedzielę (21 i 22 stycznia) w Paryżu, zdarzają się raz na 170 lat! Bo przecież tylko raz obchodzimy 170 urodziny. Rocznica ta była potrzebna. Potrzebna kilku sprawom: Abyśmy mogli się policzyć, zobaczyć, jak wielu nas jest, na co dzień rozproszonych po ulicach Paryża, przedmiejskich domkach i osiedlach, francuskich miastach większych i mniejszych, od tradycyjnie zamieszkanego przez emigrantów (dziś już w trzecim pokoleniu!) Nordu, po coraz chętniej wybierane przez zamożniejszych rodaków Łazurowe Wybrzeże, spotkać nierzadko po wielu latach - to raz. Przypomnieć sobie początki Misji (raz jeszcze omówione podczas specjalnej sesji), których korzenie sięgają czasów Wielkiej Emigracji. Początków wspominanych podczas tych dwóch dni zresztą wielokrotnie, jako coś nadal żywego. Podczas tych dwóch dni okazywało się, że Misja jest „pamięcią żyjącą” - to dwa. Zastanowić nad naszą przyszłością, nad nowymi wyzwaniem, które stają zarówno przed Misją, jak przed każdym z nas - to trzy.

Pochodzące sprzed dwóch bodajże lat obliczenia mówią o liczbie ok. 100 tysięcy uczestniczących w niedzielnych Mszach świętych Polaków. Liczby te są jednak bardzo płynne, i dokładnie policzyć się nam trudno. Na pewno powiedzieć możemy, ilu jest księży (117), ile parafii (82), w ilu miejscach odprowadzane są po polsku Msze św. (137). Liczby te powracały podczas sobotniej sesji w Ośrodku Przemienienia Pańskiego w XII dzielnicy Paryża. W sesji uczestniczyło blisko 200 osób, niektóre przyjechały z bardzo daleka, niektórzy uczestnicy mogli się przy tej okazji spotkać po 10 latach. Referaty ks. abpa Szczepana Wesołego, red. Jerzego Klechty i ks. infułata Stanisława Jeża zarysowały obraz historii emigracji we Francji, historii PMK, pokazały jej dzień dzisiejszy. I tego spodziewać mogli się wszyscy uczestnicy sesji. Niespodziewane, bo nie ujęte w programie, choć przecież przygotowane, były osobiste świadectwa przedstawicieli trzech pokoleń Polaków we Francji.

60 Starsi mówili z wyraźnym francuskim akcentem, czasem nieco nieporadnie - ale nie sposób będzie zapomnieć, jak pan Borgus opowiadał o przybyłych do Francji swoich rodzicach, „których cały majątek był tobolek”, czy gdy informatyk Krystian Wiatrowski w swoistym „dwugłosie” z własną katechetką, Różą Stefańską (spotkali się po 40 latach!) wspominał lekcje religii czy działalność w parafialnych organizacjach i stowarzyszeniach...

Policzyć mogliśmy się także w kościele św. Magdaleny. Monumentalną paryską świątynię, pamiętającą pogrzeby Chopina i Mickiewicza, wypełniło po brzegi blisko 2000 wiernych. Uroczystej Mszy św., z dziękczynnym *Te Deum* za 170 lat istnienia PMK, przewodniczył Prymas Polski, Kardynał Józef Glemp, koncelebrowali Nuncjusz Apostolski we Francji, Fortunato Baldelli, Arcybiskup Paryża, André Vingt-Trois, przybyły z Rzymu abp Szczepan Wesoly, bp Claude Schockert, przewodniczący komisji Episkopatu Francji ds. duszpasterstwa migrantów oraz Michał Hrynczyszyn, ukraiński egzarcha apostolski we Francji. Ołtarz otoczyli także księża rektorzy misji z Paryża, Brukseli, Londynu, Glasgow, Wiednia, przedstawiciele zakonu Zmartwychwstańców (specjalnie powołanego niegdyś do kierowania paryską Misją i do końca XIX wieku pracujący w Paryżu), chrystusowców, oblatów, pallotynów, polscy księża z całej bodaj Francji...

W homilii ks. Prymas mówił o dziejach Polski, których nie sposób pojąć bez Chrystusa - powołując się na pamiętne słowa Jana Pawła II z 1979 r. Mówił o nadziei, jaką, wbrew ludzkiej nadziei, mieli na odrodzenie Polski i odmianę własnego losu popowstaniowi emigranci z 1831 r. Na tej nadziei zbudowali najwspanialsze dzieła polskiego ducha, polskiej kultury. Jej wyrazem duchowym i materialnym zarazem jest właśnie Polska Misja Katolicka - nieprzerwanie trwająca od 170 lat, najstarsza we Francji polska instytucja.

Ta bliskość historii, to silne poczucie, że dzisiejsi „budowniczości” i goście Misji są ich bezpośrednimi i naturalnymi spadkobiercami, przewijało się zresztą podczas obchodów bardzo często - mówił o tym ks. Prymas, mówił ks. Rektor, mówił, obecny na uroczystościach ambasador RP, Jan Tombiński. Za tę długoletnią obecność dziękował Arcybiskup Paryża. Tych słów (podobnie jak referatów na sesji!) mogliśmy się spodziewać. Nieoczekiwane były natomiast słowa przeprasające, w imię oczyszczania pamięci, za „niegodne zachowania Francuzów w latach po I wojnie światowej wobec przybywających tutaj Polaków - imigrantów, szczególnie robotników rolnych”. O tamtej trudnej sytuacji wspominał też na porannej sesji abp Szczepan Wesoly - dopiero posoborowe zmiany i instrukcja „*Pastorali Migratorum Cura*” papieża Pawła VI umożliwiła prowadzenie bez przeszkód, utrudnianej wcześniej nierzadko, pracy edukacyjnej i duszpasterskiej także wśród kolejnych pokoleń emigrantów...

Praca tych emigrantów odzwierciedliła się w niesionych do ołtarza darach - węgiel i światło górniczej lampki, chleb i winorośl - dzieło pracy robotników rolnych, Mickiewiczowski „Pan Tadeusz” i mazurki Chopina... O obecności zbrojnego czynu Polaków nie pozwalały zapomnieć obecne podczas Mszy św. liczone w dziesiątki sztandary polskich formacji wojskowych i kombatanckich. Mogliśmy zatem wspólnie rozpiąć naszą modlitwę między pradawną pieśń „*Gaude Mater Polonia*” a znaną wszystkim Polakom na świecie współczesną „*Czarną Madonnę*”. „Polska Misja w Paryżu jest cenną i bardzo żywotną częścią paryskiego i francuskiego Kościoła”, przyznał abp Vingt-Trois. I choć ambasador Polski zapewniał, że każdy rok samego istnienia Misji jest bardzo ważny i że dotychczas znakomicie pełniła ona swoją rolę, to nie możemy uciec od pytania, czy będzie tak nadal.

Pytanie o przyszłość postawił nam zresztą także Prymas Polski. Być może właśnie dlatego, że historia jest tutaj tak żywa, głośniejsze niż gdzie indziej pytania o wyzwania - na dziś i na jutro. Bieg historii ciągle nas zaskakuje. Polsce - pełnoprawnemu członkowi Wspólnoty Europejskiej coraz bliżej kulturowo do Zachodu. Przed duszpasterzami, przed każdym chrześcijaninem staje nowe zadanie - zachowania własnej, narodowej i religijnej tożsamości w europejskim „tyglu”. Warto przypomnieć tutaj po prostu słowa i wskazówki z niedzielnej homilii Prymasa Polski w kościele Wniebowzięcia NMP. Nawiązując do słów psalmu „*Naucz mnie chodzić twoimi ścieżkami*”, mówił o tym, jak połączyć nasze zamiary ze ścieżkami, którymi chciałby poprowadzić nas Bóg. Nie tylko przypominał on „polskie ścieżki wiodące do Paryża, na Syberię, do obu Ameryk”, nie tylko wspominał o „geniuszu, który na obczyźnie ujawniał się i potrafił łączyć wszystkich”, nie tylko przypominał „ścieżki nawrócenia” naszych wielkich romantyków, ale przede wszystkim wezwał każdego z nas do szukania własnej ścieżki - „w wykorzystywaniu nowoczesnej technologii dla godności człowieka, w wyborze drogi zorganizowanej pracy i odnowy moralnej. Przez dziesiątki lat braliśmy, dostawaliśmy bardzo wiele - teraz przyszedł czas, byśmy i my dawali to, czego się od nas oczekuje. A oczekuje się, abyśmy tam, gdzie inni mają opuszczone ręce, gdzie brak im nadziei, bo mają prawie wszystko, gdzie wygodą staje się najważniejsza, my, którzy umiemy czerpać z Ewangelii, którzy mamy energię ducha, dawali ją tym, którym jej brakuje. Niech to będzie nasza odpowiedź, nasze podziękowanie”.

Dzisiaj Misja Polska we Francji trwa i rozwija się - ma nadzieję na kolejną parafię na lewym brzegu Sekwany, energii i pomysłowości Rektora i jego ekipy zawdzięcza zarówno powstanie Studium filozoficzno-teologiczno-etycznego, prowadzonego w ramach Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i szyczącego się 400 studentami, jak nieefektywne dzieła codziennej pomocy administracyjnej i materialnej dla

najuboższych i bezdomnych. Integruje wspólnoty Polaków na dobre osiadłych w różnych zakątkach Francji, ale także przyjmuje przyjeżdżających „na chwilę” - do pracy, po naukę, na stypendium, na kontrakt, a jakże często (zbyt często) „w ciemno”...

Polska jest bliżej Francji - nie ma dzisiaj żelaznej kurtyny, którą Europa była podzielona jeszcze gdy świętowano 150-lecie Misji, coraz szybciej, taniej można i pojechać, i przyjechać, zmieniają się potrzeby Polaków - te codzienne, i te duchowe. Tak długo, jak będą one istniały - Misji nie zabraknie pracy. Silna pamięcią o swoich wielkich założycielach, żywa naszą obecnością dzisiaj, będzie umiała trwać nadal - ufamy w to. Ad multos annos, Misjo!

Joanna Pietrzak-Thebault

WAŻNY FRAGMENT POLSKIEJ HISTORII

Od 21 do 22 stycznia „polski Paryż” uroczyste obchodził 170-lecie istnienia Polskiej Misji Katolickiej we Francji. W ramach jubileuszu w Paryżu ukazała się z tej okazji książka „Najstarsza na świecie” autorstwa Jerzego Klechty, która stanowi historyczny przegląd działalności Misji we Francji, od jej początków do współczesności.

Jest to już druga pozycja krajowego publicysty, poświęcona polskiej obecności w Paryżu. Poprzednia dotyczyła postaci pierwszego Rektora Polskiej Misji ks. Aleksandra Jełowickiego.

Słowo wstępne do książki napisał Prymas Polski ks. Józef Kardynał Glemp. Ks. Prymas stwierdza, że historia Misji „wpisuje się w szeroką panoramę naszych, polskich dziejów”. I tak jest rzeczywiście. Postacie, które otarły się o „polski Paryż” lub go współtworzyły, należą do pierwszoplanowych w naszej historii. W 170-letniej historii PMK we Francji skupiają się jak w soczewce także problemy i dwa wieki dziejów naszej Ojczyzny.

Zawartość dobrze udokumentowanej książki znacznie wykracza poza czysto historyczny opis samej działalności Misji. Otwiera ją zarys obecności Polaków we Francji w całej historii. Później autor prowadzi nas przez zagadnienia Wielkiej Emigracji, środowisko Księży Zmartwychwstańców, po kolejne wydarzenia związane z Powstaniem Styczniowym, wojnami światowymi, okresem międzywojennym, aż do czasów współczesnych. Działalność PMK jest trwale związana z wydarzeniami historycznymi, życiem emigracji, jej wędzieniem i odradzaniem się po powstaniach, czy choćby po ciemnej nocy stanu wojennego z 1981 roku. Każda kolejna fala emigrujących rodaków wносиła nowe elementy w życie na obczyźnie, stawiała przed Misją nowe problemy, zadania i wyzwania.

Na uwagę zasługują też osobne rozdziały, poświęcone cmentarzowi w Montmorency, organizacjom emigracyjnym, czy „polskim” zgromadzeniom zakonnym we Francji.

Podstawowym przedmiotem zainteresowania pozostaje jednak sama instytucja PMK i jej kolejni rektorzy.

Wszystko zaczęło się 170 lat temu razem z pojawieniem się we Francji Wielkiej Emigracji po Powstaniu Listopadowym. Ta symboliczna obecność Wielkiej Emigracji jest widoczna do dziś w wielu istniejących instytucjach - od Biblioteki Polskiej, przez Zakład św. Kazimierza, w którym umierał Norwid, po Misję Katolicką. Powstanie PMK łączy się z założeniem Zgromadzenia Księży Zmartwychwstańców. 17 lutego 1836 roku Bogdan Jański rozpoczął działalność duszpasterską w siedzibie zwanej później „domkiem Jańskiego”. Polacy zbierali się na Mszach św., najpierw na Wyspie św. Ludwika, koło Hotelu Lambert, później w kościele Saint Germain des Pres, gdzie spoczywają szczątki króla Jana Kazimierza, później w kościele św. Seweryna, gdzie znajduje się obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej. Wreszcie przenieśli się do kaplicy przy kościele św. Rocha. Dopiero później „polskie” Msze trafiają na plac Maurice Barres, w samym centrum Paryża, do kościoła p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, nieopodal placu Concorde. Świątynia, której kopuła góruje nad otoczeniem, została przyznana Polakom i ze zmiennymi kolejami losu służy Misji do dziś.

Pierwszym „rektorem”, nazywanym proboszczem emigracyjnym, był ks. Aleksander Jełowicki. To on z „kościół polskiego” odprowadzał Mickiewicza, opatrywał sakramentami umierającego Chopina, borykał się z carskimi prowokacjami.

Pierwszy rektor urodził się w 1804 roku. Za jego „kadencji” w kościele „polskim” przy Placu Concorde miały miejsce wielkie patriotyczne uroczystości. W 1856 odnowiono śluby Jana Kazimierza, w 1863 na wieść o powstaniu styczniowym, w kościele Wniebowzięcia NMP poświęcono sztandary - dar dla Rządu Narodowego z herbami Polski, Litwy i Rusi.

Po upadku powstania emigracja paryska zostaje zasilona nowymi przybyszami. Z ówczesnych ksiąg wynika, że 3317 Polaków korzystało z zasiłków organizacji samopomocy, a 2000 pozostawało bez finansowego wsparcia. Znowu rozkwita życie polityczne. W Paryżu działa 12 rozmaitych komitetów politycznych. Pojawiają się i kłopoty. Do Paryża przybyło około 20 księży - powstańców, o których Jełowicki pisze - „indywidua te bardziej przypominają buntowników, niż kapłanów”. Założą oni Komitet Księży

62 Powstańców, a podczas pobytu rektora w Rzymie, dokonają nieudanej próby przejęcia polskiej świątyni.

Ks. Jełowicki umiera w 1877 roku. Musi jeszcze przeżyć upadek życia emigracyjnego po wydarzeniach wojny francusko-pruskiej i Komunie Paryskiej. Bierze w niej udział grupa Polaków, choć pojawiają się i ostrzeżenia, m.in. Komitetu Tymczasowego, by w wewnętrzne sprawy Francji się nie mieszać. Po upadku Komuny, Polaków traktuje się jako potencjalnych rewolucjonistów, policja obejmuje ich nadzorem, niektórzy trafiają do obozów w Satory i na Nową Kaledonię. Wpływu na sytuację nie ma nawet Dom Czartoryskich.

Po śmierci Jełowickiego, rektorem Misji zostaje kolejny Zmartwychwstańiec ks. Władysław Witkowski. Kieruje pracą duszpasterską do 1893 roku. W 1879 Nuncjuszem Apostolskim we Francji został abp Władysław Czacki, co stało się dużą pomocą dla polskich księży w Paryżu. Nuncjusz wspiera rozmaite inicjatywy. Kolejne lata po powstaniach powodują jednak upadek życia emigracyjnego. Upada m.in. Wyższa Szkoła Polska, rozwiązuje się Towarzystwo Historyczne, Biblioteka Polska działa tylko dzięki wsparciu Władysława Czartoryskiego. Polska Misja Katolicka skupia się na działalności charytatywnej. Powstaje Towarzystwo Czci i Chleba, rozwija się założony w 1846 roku Zakład św. Kazimierza.

Kolejni rektorzy także pochodzą ze Zgromadzenia Zmartwychwstańców. Ks. Karol Grabowski (1893-95) próbuje zbudować nowy kościół dla Polaków, jego następca ks. Władysław Orpiszewski występuje przeciw pomysłowi zamknięcia Misji. Był ostatnim „Zmartwychwstańcem” na stanowisku rektora. Jego działalność w Paryżu kończy się w 1903 roku.

Koniec XIX wieku stał się widownią wielkich manifestacji patriotycznych. Największą było odprowadzenie szczątków Mickiewicza do Krakowa w 1890 roku. Była to jedna z największych manifestacji emigracyjnych XIX w. Podobny, narodowy, charakter miały także coroczne pielgrzymki na „polski cmentarz” do podparyskiego Montmorency. Pierwszym pochowanym tu Polakiem był Julian Ursyn Niemcewicz, w 1842 r. spoczął na cmentarzu gen. Karol Kniaziewicz i dość szybko miejsce to stało się naturalnym cmentarzem polskich emigrantów. Trwające od 1845 roku pielgrzymki do tej nekropolii były przerwane tylko w 1848 roku, podczas Komuny w 1871 i w czasie niemieckiej okupacji w latach 1940-44.

Na przełomie XIX i XX wieku działalność Misji nie ograniczała się tylko do Paryża. Warto wspomnieć o wizytach ks. Jełowickiego na Korsyce, gdzie starał się o polepszenie losu Polaków, którzy jako jeńcy z rosyjskiej armii trafili tam podczas wojny tureckiej do obozu. Udało się polepszyć los 170 żołnierzy pochodzących z Korony i Litwy. Ks. Jełowicki bierzmował też grupę unitów, którzy zostali wcześniej przymusowo „nawróceni” na prawosławie.

Początek XX wieku to upadek Misji. Zmartwychwstańcy wycofują się z Paryża, a rektorem Misji zostaje ks. Leon Postawka. Brakuje mu pieniędzy, jest schorowany. Wymierają przedstawiciele emigracji popowstaniowych. Ich miejsce zajmują ludzie przyjeżdżający nad Sekwanę coraz częściej „za chlebem”. Opiekę nad emigracją zarobkową sprawują rozmaite towarzystwa. Są to m.in. Stowarzyszenie św. Barbary dla Górników, Zjednoczenie Zawodowe, Opieka nad Polskimi Robotnikami czy - kierowane z Krakowa - Polskie Towarzystwo Emigracyjne.

Polskie nadzieje i ożywienie emigracji następuje po wybuchu I wojny światowej. Tuż po jej zakończeniu Prymas Polski ks. Edmund Kardynał Dalbor poświęca swoją uwagę reorganizacji Misji. Kościół przy placu Concorde przed I wojną praktycznie przestał być „polskim”. Sporadycznie sprawowali tu nabożeństwa księża przybyli z kraju. Po rozmowach z Episkopatem Francji, Prymas Dalbor kieruje do pracy w Paryżu ks. Wilhelma Szymbora, który ma doświadczenie z pracy w Niemczech. Jest to 6 rektor PMK. W 1922 Misja zyskuje nowy statut, ale bez osobowości prawnej, którą uda się wynegocjować dopiero po 3 latach. Biskupi francuscy nie chcą się pozbywać jurysdykcji nad polskimi księżmi, a kościół przy Concorde jest formalnie częścią parafii św. Magdaleny. „Wzmocnienie” PMK przyszło z Watykanu w 1931 roku, kiedy to oficjalnie przekazano protektorat nad wychodźstwem ks. Prymasowi Augustowi Kardynałowi Hlondowi. W sprawach spomych mógł on bezpośrednio interweniować w Rzymie. Starania o przekazanie Polakom świątyni WNMP na stałe zakończą się dopiero w 1964 roku. Rektorzy, przez lata, byli właściwie tylko wikariuszami francuskiej parafii św. Magdaleny. W czasach II Rzeczypospolitej we Francji pracuje 50 księży z Polski. Misja ma jednak kłopoty finansowe i problemy z niedostatkiem księży w terenie. Ks. Szymbor ze Zgromadzenia św. Wincentego a Paulo zostaje oddelegowany do pracy w Chinach, a w 1928 roku zastępuje go ks. Leon Łagoda. Jego zasługą jest m.in. wprowadzenie do seminarium w Arras języka polskiego i historii Polski. Seminarium to kształci dzieci emigrantów. Ks. Łagoda dość mocno jednak politykuje. Krytykuje proces brzeski. Dochodzi do konfliktu z ambasadą RP. W 1933 zastępuje go na stanowisku rektora ks. Witold Paulus, a od 1937 rektorem zostaje ks. Franciszek Cegielka. Ciekawostką jest, że ks. Cegielka był katechetą w gimnazjum w Wadowicach, gdy uczęszczał tam Karol Wojtyła. Urzędowanie nowego rektora potrwa do 1947 roku. W czasie wojny ks. Cegielka układa sobie dobre stosunki z gen. Sikorskim, ale nie decyduje się na opuszczenie Paryża. Po serii patriotycznych kazań, 26 października 1940 roku, aresztuje go gestapo. Jego gehenna prowadzi przez więzienia w Paryżu, Trewirze, Hamburgu, Kolonii i Berlinie, aż do obozu w Dachau. Wyzwolony przez Amerykanów, wraca do Paryża razem z dużą grupą kapłanów i organizuje duszpasterstwo liczącej 750

tysięcy kolonii polskiej. Lista strat wojennych polskich księży we Francji jest długa. W Dachau ginie m.in. poprzedni rektor ks. Łagoda.

Lata powojenne to rozkwit życia emigracyjnego. Misja prowadzi działalność charytatywną, ale także wydawniczą. W 1945, dzięki pomocy ks. Prymasa, w Paryżu powstaje seminarium dla polskich alumnów. Działają też zgromadzenia zakonne.

Ks. Cegielka ustępuje ze stanowiska w 1947 roku. Nowym rektorem zostaje ks. Kazimierz Kwaśny. W 1949 zostaje powołany, przy wsparciu organizacji katolickich, Kongres Polonii Francuskiej. Jego rola i znaczenie osłabnie dopiero w latach 80. Polacy po wojnie wybudowali we Francji od podstaw 8 kościołów, kilkanaście kaplic. W 1000-lecie Chrztu Polski, w katedrze Notre Dame, ma miejsce uroczyste nabożeństwo. W 1972 kolejnym rektorem zostaje były więzień niemieckich obozów ks. Zbigniew Bernacki. Na lata jego rządów przypada czas emigracji „solidarnościowej”, powstają komitety pomocy. Rektor umiera niespodziewanie w 1985 roku podczas powrotu ze 110 Narodowej Pielgrzymki do Lourdes.

W styczniu 1986 trzynastym rektorem Polskiej Misji Katolickiej we Francji zostaje, urzędujący do dziś, ks. Stanisław Jeź. Trzynastka okazuje się szczęśliwa. Obchodzący 20-lecie kierowania Misją Rektor Ks. Inf. S. Jeź pracował wcześniej na misjach w afrykańskim Kongo, później we Francji w organizacji Pomoc Kościołowi w Potrzebie. Jego „rządy” stanowią dość unikalne świadectwo wzmocnienia instytucjonalnego Misji. W ostatnim 20-leciu powstały nie tylko 3 nowe parafie w samym Paryżu, ale też liczne ośrodki od Paryża po Korsykę. Polacy we Francji zawdzięczają też Misji ocalenie budynku Stowarzyszenia Polskich Kombatantów im. Gen. Władysława Andersa, któremu groziła sprzedaż. Wydzierżawiony przez Misję i odnowiony ogromnym kosztem budynek, służy obecnie SPK, polskim organizacjom i nowej parafii, która przy Domu Kombatanta powstała. Sam Rektor jest prezesem paryskiego Koła SPK. Od kilku lat działa w Paryżu Foyer Concorde, restauracja, której dochód przeznaczany jest na wspomaganie najbiedniejszych rodaków. PMK zaangażowała się w obronę istnienia Szkoły Polskiej (jej budynki zostały zawłaszczone w czasach komunizmu na hotel PAN) czy powstanie Federacji Polonii Francuskiej. Od kilku lat działają też studia ekstermistyczne KUL, z których korzysta coraz więcej Polaków. Z pewnością Ks. Infułat Stanisław Jeź jeszcze nie powiedział tu ostatniego słowa.

Osobny rozdział to działalność wydawnicza PMK. Już pierwszy rektor ks. Jełowicki był dość znanym i uznanym publicystą. Prasa polska we Francji, w okresie II RP, liczyła 150 tytułów. Wśród wydawnictw związanych bezpośrednio z Misją był „Polak we Francji” z dodatkiem dla dzieci, później była jeszcze wkładka do poznańskiego „Przewodnika katolickiego”. Wychodziły też „Wiadomości parafialne”. Po II wojnie dużą popularność uzyskał dziennik „Polska Wierna”. Kontynuatorem „Polski Wiernej” jest wydawany do dzisiaj przez Misję tygodnik „Głos Katolicki”. Warto też wspomnieć o epizodzie współpracy z Radiem „Solidarność” w Paryżu, które transmitowało niedzielne Msze św. i nadawało przygotowywaną przez PMK audycję religijną. Na falach eteru 99 FM można było wówczas słuchać m.in. homilii studiującego w Paryżu ks. Leszka Sławoja Głodzia. Radiowa działalność zakończyła się na początku lat 90. wraz z zamknięciem stacji.

170 lat paryskiej obecności Kościoła polskiego we Francji to losy tysięcy ludzi i ważny fragment naszej historii. Pomimo wzlotów i upadków tej instytucji, widać tu nadal ciągłość działań i postaw. Testament Wielkiej Emigracji okazuje się nie tylko historyczną abstrakcją, ale czymś żywym i obecnym w życiu emigracyjnym do dziś dnia. Tych, którzy są zainteresowani losami tej wyjątkowej instytucji, wypada odesłać do książki Jerzego Klechty.

Bohumil Prohazka

Jerzy Klechta; Najstarsza w świecie. Polska Misja Katolicka we Francji 1836 - 2006. Paryż 2006, ss. 272. cena: 9 euro. Do nabycia w biurze PMK.

SPRAWOZDANIA ZE ZJAZDÓW KSIĘŻY

Sprawozdanie z dekanalnego zebrania Księży Okręgu Północno-Wschodniego i Południowo - Wschodniego

W poniedziałek 24 października 2005 r. odbyło się spotkanie księży pracujących w Alzacji i Lotaryngii. Miejscem spotkania była parafia p.w. Najświętszej Maryi Panny z Lourdes w Strasbourgu.

Spotkanie to rozpoczęło się Mszą św. koncelebrowaną przez wszystkich kapłanów pod przewodnictwem Ks. Infułata Stanisława Jeża - Rektora Polskiej Misji Katolickiej we Francji, który wygłosił do nas Słowo Boże. Na początku powitał wszystkich zebranych Dziekan Okręgu Południowo-Wschodniego Ks. Stanisław Kupczak, który również podziękował goszczącemu nas Ks. Proboszczowi Ryszardowi Górskiemu za organizację tegorocznego jesiennego zjazdu duszpasterskiego.

Podczas Mszy św. modliliśmy się o zdrowie i ulgę w cierpieniu dla przebywającego w szpitalu Ks. Andrzeja Kurka - Dziekana Okręgu Północno-Wschodniego.

Po Eucharystii, uczestniczący w zebraniu dekanalnym przeszli do sali katechetycznej przy wyżej wspomnianej parafii.

64 Ks. Rektor w tegorocznym zjeździe zaproponował zapoznanie się z konferencją, którą w ostatni dzień rekolekcji kapłańskich w Lourdes wygłosił Jego Ekscelencja Ks. Biskup Wiktor Skworc - Ordynariusz diecezji tarnowskiej.

Konferencja ta dotyczyła dziewięciu sugestii Ojca Św. Benedykta XVI, odnoszących się do Kościoła i Jego przyszłości. Kolejno omawiane były poszczególne punkty, które można było zatytułować w następujący sposób: wizja przyszłości, pogłębiona duchowość, pogłębiona wiara, katecheza dla dorosłych, rola duchowieństwa, liturgia, anty-chrześcijańska dyktatura opinii społecznej, odnowa Kościoła.

W kolejnej części zebrania Ks. Rektor przedstawił nam kilka uwag dotyczących życia Polskiej Misji Katolickiej. Między innymi zapowiedział:

- Obchody 170-tej Roczniczy PMK, które będą miały miejsce 21 i 22 stycznia 2006 r. w Paryżu. Ks. Rektor zachęcił do czynnego wzięcia udziału delegacji z każdej parafii, zwłaszcza w pierwszym dniu, w którym odbędzie się sympozjum dotyczące P.M.K. (Ośrodek Przemienienia Pańskiego), oraz uroczysta Eucharystia pod przewodnictwem Jego Eminencji Kardynała Józefa Glempa - Prymasa Polski (Kościół św. Magdaleny). Ks. Rektor zaprosił również młodzież na specjalne spotkanie w tym dniu z Ks. Kardynałem w wyżej wspomnianym Ośrodku.

- Rocznicę 20-lecia otwarcia domu P.M.K w Lourdes w dniach 24-28 maja 2006 r.

Ks. Rektor nawiązał również do większego wykorzystania w duszpasterstwie kończącego się Roku Eucharystii, do tygodnia miłosierdzia, jak również do wykorzystania w naszych Wspólnotach parafialnych Dnia Papieskiego, przez modlitwę, nauczanie i działa charytatywne.

W dalszej części zebrania ogłoszono terminy przyszłorocznych pielgrzymek dekanalnych:

- Święto 3-Maja w Amneville - 7 maja 2006,
- Pielgrzymka do Notre-Dame de Sion - 18 czerwca 2006,
- Pielgrzymka do Thierenbach - w poniedziałek po Uroczystości Zesłaniu Ducha Świętego.

Spotkanie zakończyło się obiadem przygotowanym przez tutejszą Wspólnotę Polską.

Ks. Ryszard Wątopek

Protokół z Dekanalnego Zjazdu Księży Okręgu Południowo - Środkowego

1. Wspólna modlitwa brewiarzowa.

2. Msza św. Pod przewodnictwem Ks. Infułata Stanisława Jeża. Kazanie o życiu i posłudze kapłańskiej wygłosił ks. Krzysztof Nowak.

3. Referat: „Wizja Kościoła przyszłości wg Kardynała Josepha Ratzingera” autorstwa ks. bpa Wiktora Skworca. Główne punkty referatu:

- istotne problemy i wynikające z nich zadania współczesnego Kościoła
- pogłębienie duchowości,
- pogłębienie wiary,
- odnowa katechezy,
- duchowieństwo,
- liturgia,
- podstawowy problem duszpasterski: kwestionowanie czystości i postu,
- antychrześcijańska dyktatura opinii publicznej,
- odnowa Kościoła,

Wnioski i dyskusja.

4. Sprawy organizacyjne Polskiej Misji Katolickiej we Francji

- 170-lecie PMK (21-22 stycznia 2006 r.)
- Europejska pielgrzymka Polaków do Lourdes,
- kolejne spotkanie dekanalne: 27-28 marca 2006 r., Lyon

5. Wspólny obiad.

Ks. Prałat Bronisław Rosiek

Protokół z Dekanalnego Zjazdu Księży Okręgu Północnego

Kolejny raz miało miejsce zebranie dekanale księży pracujących na Północy Francji, które odbyło się 20 października 2005r. w Noyelles Sous Lens.

Tradycyjnie zebranie poprowadził ks. Dziekan J. Pająk rozpoczynając je wspólną modlitwą. Na wstępie powitał wszystkich zebranych, a szczególnie ks. Rektora PMK Infułata St. Jeża, ks. Prałata E. Rzeszuto. W zebraniu brali udział także: p. Bruno Maleszka i p. Janina Siemiątkowska.

Ks. Dziekan na wstępie powitał nowych kapłanów, którzy przybyli na Północ Francji z posługą duszpasterską (ks. A. Młodecki i ks. L. Wojciechowski), którzy byli nieobecni.

Następnie ks. P. Michniak - sekretarz dekanalny odczytał sprawozdanie z wiosennego zebrania.

Ks. Dziekan kontynuując prowadzenie zebrania wspomniął postać zmarłego w lipcu ks. F. Jagły - długoletniego duszpasterza w Auby, który m.n. latach 50 i 60 wydal pierwsze modlitewniki polsko-

francuskie.

Podczas zebrania ks. Dziekan powrócił do tematu, który omawiał podczas rekolekcji wrześniowych w Lourdes ks. bp. W. Skworec. W swoim wystąpieniu rozpoczął od przybliżenia kilku szczegółów z najnowszej historii Kościoła. Wspominając postać bł. Papieża Jana XXIII, który rozpoczął dzieło odnowy Kościoła powszechnego podejmując dzieło Soboru Watykańskiego II. Ten papież przyszedł po to, by zwołać Sobór!

Dwadzieścia lat później konklawe w 1978 r., wybrało papieżem Jana Pawła II. Ten papież - jak się później okazało - zaangażował cały Kościół w dzieło odnowy na wszystkich frontach aktywności duszpasterskiej. On sam całym swoim autorytetem na nowo rozpałał płomień ducha, przemierzając świat głosił Ewangelię wszystkim, by w ten sposób nadać nowy kształt Kościołowi i jego jedności w wymiarze uniwersalnym. Przez ponad 26 lat swego pontyfikatu stawiał czoło ideologiom, podjął się ogromnego wyzwania - to była jego godzina, by świat poruszyć!

19 kwietnia 2006 r. - konklawe wybrało Benedykta XVI - długoletniego współpracownika papieża Wojtyły. Jak zaznaczył główny prowadzący: Przez ten wybór nowego papieża - jakby chciano powiedzieć, że trzeba powrócić do korzeni - przywrócić Kościołowi kierunek jego misji, który wymaga kontynuacji, co do przyszłości!

Jest to szczególnie ważne, jeśli chodzi także, a może przede wszystkim o przyszłość Kościoła, o której wypowiadał się wcześniej jeszcze jako kard. Ratzinger.

Zadziwiające jest jego spojrzenie ku przyszłości, która stawia Kościołowi nowe wyzwania i kierunki działania.

Po zaprezentowanym referacie nastąpiła wymiana myśli. Głos zabrał ks. Rektor i zaznaczył, że myśli kard. J. Ratzingera są bardzo trafne, ale jak z tym stanem sobie poradził w naszej rzeczywistości - zapytał.

Następnie w dalszej części zebrania zabrała głos p. J. Siemiątkowska i przedstawiła sprawozdanie na temat roku eucharystycznego przeżywanego w naszym rejonie duszpasterskim.

Ks. D. Żyliński zaproponował, by w podobny sposób jak w minionym roku eucharystycznym kontynuować wspólne spotkania modlitewne o charakterze religijno-formacyjnym pod patronatem PZK, ponieważ one ujawniły taką potrzebę.

Pan B. Maleszka poprosił, by przypomnieć towarzystwom działającym w naszych rejonach duszpasterskich o uregulowaniu zaległych składek.

Na zakończenie podano daty uroczystości dekanalnych:

- 25.X. 2005 Dzień skupienia Bractwa Żywego Różańca w Lens.
- 6.XII. Spotkanie katechetyczne w Lens.
- 28.I. 2006 Oplatek związkowy w Lens
- 23.III.2006 Wiosenne zebranie dekanalne.

Podczas zebrania dekanalnego złożył rezygnację Dyrektor krucjaty eucharystycznej ks. Cz. Margas.

W ramach komunikatów PMK ks. Rektor podziękował za Rok Eucharystyczny w naszym rejonie duszpasterskim Północnej Francji, za udział w rekolekcjach w Lourdes, oraz za ofiary z okazji Tygodnia Miłosierdzia. Wspomniał o dziele świec wigilijnych i kalendarzach wydawanych przez PMK.

Ks. Rektor poinformował, że w dniach 21-22 stycznia 2006 r. w Paryżu będą mieć miejsce uroczystości 170-rocznicy PMK, w których będzie brał udział ks. Prymas. Początek uroczystości przewidziany jest w sobotę 21 stycznia o g. 10.00. w Ośrodku Przemienienia Pańskiego w Paryżu XII. Po południu tego samego dnia o godz. 16.00. będzie sprawowana uroczysta Eucharystia w kościele Madeleine pod przewodnictwem ks. Prymasa.

24-28.V. 2006 przewidziana jest doroczna pielgrzymka do Lourdes.

Zebranie dekanalne zakończyło się koncelebrą Mszy św., a na zakończenie spożyto wspólny obiad.

ks. Piotr Michniak

Protokół ze Zjazdu Księży Dekanatu Paryskiego

Dnia 14 listopada 2005 odbyło się spotkanie Księży Dekanatu Paryskiego. Tym razem było to w polskiej parafii w Paryżu XVI u św. Genowefy, a gościł nas sam proboszcz, ks. Józef Musiał. Po Mszy św., której przewodniczył ks. Inf. Stanisław Jeż; rektor PMK we Francji, zaś homilię wygłosił ks. Prał. Edwin Rzeszuto, sekretarz PMK, rozpoczęło się spotkanie na sali parafialnej.

Nieobecni byli księża: Marian Faleńczyk, Zbigniew Kret, Zygmunt Stefański, Józef Wachała.

Tematem spotkania były „Uwagi o Kościele przyszłości” na podstawie sugestii ks. kard. Ratzingera, a dotyczyły następujących zagadnień: wizji Kościoła przyszłości, pogłębionej duchowości, esencjalizacji wiary, odnowy katechizacji, duchowieństwa, liturgii, problemów duszpasterskich („cicha apostazja”, czystość”), antychrześcijańskiej dyktatury opinii publicznej i odnowy Kościoła.

„Kościół przyszłości” wg. kard. Ratzingera to Kościół uduchowiony, apokaliptyczny, ubogi, bez samouwielbienia, bez sekciarstwa, to Kościół maluczki, który uczy się oczekiwania na Słowo Boże by

⁶⁶ w Nim trwać. Z tego rodzi się świętość jako wymaganie życia z Bogiem tak dla świeckich jak i duchownych. Musi więc zniknąć z Kościoła to co jest tylko „nasze” by było widoczne to co jest „Chrystusowe”.

Po zapoznaniu się z tekstem, rozpoczęła się dyskusja, będąca zarówno podkreśleniem istotnych aspektów „Uwag”, jak i ich odniesieniem do konkretnej rzeczywistości duszpasterstwa emigracyjnego. Tak więc ks. Musiał stwierdził, „że tekst tchnie pesymizmem, ale koniec ma napawający optymizmem”, zaś ks. Rektor podkreślił, że Kościół musi powrócić do swego radykalizmu ewangelicznego. Inne zdanie wyraził ks. Kucharski, zaznaczając, że cały tekst tchnie realizmem i wiarą, a nie naiwnością.

Kolejnym problemem dyskutowanym była sprawa katechezy, która - zdaniem ks. Rektora - jest nieskuteczna, a także konieczność katechezy dla dorosłych. Ks. Musiał wyjaśnił, że katechizując dzieci katechizujemy dorosłych, zaś ks. Szubert wskazał na konieczność formacji permanentnej dla wszystkich i jako bogate źródło tejże polecił teksty zarówno Sługi Bożego, papieża Jana Pawła II, jak i Benedykta XVI. Ks. Szulborski, stawiając pytanie o to czy wiara jest dla każdego, czy tylko dla przykładnych, podkreślił konieczność nawiązywania kontaktu ze współczesnością w naszym duszpasterzowaniu.

Ogłoszenia rektorskie.

- 170 rocznica PMK we Francji. Odbędzie się w dniach od 21-22 stycznia 2006.
- Uroczystościom będzie przewodniczył ks. kard. J. Glemp, Prymas Polski, a udział wezmą metropolita Paryża, ks. abp André Vingt-Trois, oraz ks. abp Szczepan Wesoly.
- W sobotę 21 stycznia w Polskim Ośrodku Przemienienia Pańskiego, 20, rue Marsulan, w Paryżu XII o godz. 10.00 rozpocznie się sesja na temat: Rola Polskiej Misji Katolickiej w życiu Polonii Francuskiej dawniej i dziś. Prelegentami będą min.: ks. abp Szczepan Wesoly, Jerzy Klechta. Po południu o 16.00 w kościele św. Marii Magdaleny zostanie odprawiona uroczysta Msza św. dziękczynna, na którą są zaproszone wszystkie wspólnoty parafialne polskie (przynajmniej delegacje wraz ze sztandarami bractw i stowarzyszeń). Wieczorem spotkanie ks. Prymasa z młodzieżą również w Ośrodku.
- W niedzielę 22 stycznia ks. Prymas odprawi Mszę św. w Polskim Kościele o 11.00. a o 17.00 weźmie udział w oplatku w Polskim Ośrodku na Sali przy ul. Marsulan, Paryż 12.
- Z racji Jubileuszu została wydana książka Jerzego Klechty: „Najstarsza w świecie”, przedstawiająca historię Polskiej Misji Katolickiej we Francji.
- Świece wigilijne jak co roku są formą pomocy dzieciom w Polsce.
- Ks. wicerektor H. Szulborski poinformował o sytuacji PZK okręgu Paryskiego zapraszając na zebranie na 10.12.06. do Polskiego Ośrodka w Paryżu XII.
- Pielgrzymka do Lourdes w tym roku będzie w dniach od 24 do 28 maja.
- Uroczysty obiad na cześć Solenizantów: Ks. Inf. Stanisława Jeża rektora PMK we Francji, ks. inf. Witolda Kiedrowskiego oraz ks. Kanonika i proboszcza Stanisława Jemioła zakończył Zjazd.

ks. Wiesław Gronowicz

Działalność Studium Filozoficzno - Etyczno - Społecznego im. Jana Pawła II przy PMK

Od 7 lat istnieje i rozwija się przy PMK w Paryżu Studium Filozoficzno-Etyczno-Społeczne, pomyślane jako załączek centrum kształcenia i dialogu z kulturą współczesną. Powstało z inicjatywy „oddolnej” uczestników wykładów filozoficznych i jego organizatorów. Powstało świadomie tutaj w Paryżu jako szczególnym miejscu - dziś głównym ognisku europejskiego neopogaństwa. Paryż jest aktualnie rozsądnikiem postmodernistycznej kultury, kuźnią idei nowej Europy (Unii Europejskiej), dekonstruktorem kultury klasycznie europejskiej i chrześcijaństwa (zwłaszcza katolicyzmu).

Studium przygotowuje swoich studentów do podjęcia dyskusji z myślą współczesną - filozoficzną, światopoglądową, religijną, czy ideologiczną. Prowadzi ono bogatą działalność - edukacyjną, formacyjną, sympozjalną, rekolekcyjną, translatorską itp., oraz umożliwia odbywanie pełnych studiów z zakresu filozofii na KUL-u. Wszystko to jest możliwe przede wszystkim dzięki wsparciu moralnemu i organizacyjnemu ze strony PMK w Paryżu, naukowemu ze strony KUL-u, samych studentów oraz różnej pomocy ludzi dobrej woli.

2-letnie Studium gromadzi wokół siebie setki młodych ludzi - studentów, wolnych słuchaczy i wolontariuszy, a uczestniczyło w nim już ponad 600 osób. Ponad 100 osób kontynuuje studia filozoficzne na Wydziale Filozofii KUL. Szereg absolwentów Studium i studentów jest zaangażowanych w różnych organizacjach, stowarzyszeniach i instytucjach, zarówno polonijnych jak i francuskich (np. oświatowych i naukowych, mediach, teatrach). Bardzo wielu publicznie przyznaje, że studia odmieniły ich życie, światopogląd, stosunek do Kościoła i religii (stał m.in. liczne spóźnione śluby, chrzty). Tysiące książek z dziedziny humanistyki, głównie z wydawnictw KUL-u sprowadzanych jest do Francji, przyczyniając się do edukacji Polaków oraz do reklamy i promocji kultury polskiej oraz Katolickiego Uniwersytetu. Za

sprawą działalności Studium, powstaje w Paryżu nowe środowisko związane z Kościołem, niezależne od dotychczasowych struktur i organizacji, budujące swoją podmiotowość, rozszerzające aktywność, przenikające ze swoimi ideami, do coraz szerszych kręgów Rodaków oraz samych Francuzów.

To nowe środowisko staje się znane i budzi zainteresowanie oraz nieśmiałe nadzieje. Ma szansę odegrać rolę przysłowiowej kropelki, która odważnie draży skałę. Zaangażowani tu ludzie mają odwagę idee prawdy, dobra, piękna i świętości szerzyć, rozwijać i wzmacniać na racjonalnym (filozoficznym) i religijnym (katolickim) gruncie. To wielka pomoc dla ewangelizacyjnej misji Kościoła, jednocześnie idąca po linii zaangażowania świeckich w proces ewangelizacji Europy. O potrzebie tego typu działalności świadczy fakt istnienia i rozwoju tej inicjatywy, której (warto pamiętać) na początku nie dawano żadnych szans. Kultura polska, a co za tym idzie i Kościół Polski wraz z KUL-em mają i w tym wypadku szczególną okazję do wyjątkowego wsparcia chrześcijańskiej kultury Europy. Mają oni wielki racjonalny dar, jakim jest filozofia klasyczna z jej niezastąpionymi osiągnięciami, zachowanymi i rozwiniętymi w tzw. Lubelskiej Szkole Filozoficznej, za sprawą między innymi o. M. A. Krapca i K. Wojtyły. Polska i KUL mają coś, czego wydają się być nieświadomi - racjonalne narzędzia do budowy cywilizacji miłości - którą głosił i o powstanie której zabiegał Jan Paweł II, profesor KUL-u.

ks. Wacław Szubert

ŚWIĘTA WIELKANOCNE W DOMACH POLSKIEJ MISJI KATOLICKIEJ

Zapraszamy do wspólnego przeżycia Triduum Paschalnego w La Ferté sous Jouarre, w Lourdes, a także na Korsyce.

Jest to doskonała forma odpoczynku połączona z okazją do modlitwy i dobrego przeżycia tajemnic męki, śmierci i zmartwychwstania Pana Jezusa.

LOURDES

Pobyty: dzień zwykły - 30 euros
dzień świąteczny - 35 euros

Podróż we własnym zakresie

Informacje i zapisy: tel. 05 62 94 91 82

KORSYKA

Pobyty: dzień zwykły - 45,5 euros
dzień świąteczny - 55,5 euros

Podróż we własnym zakresie

Informacje i zapisy: tel. 04 95 33 28 29

LA FERTE SOUS JOUARRE

Dłuższy pobyt:

od kolacji w Wielki Czwartek - 13 kwietnia 2006 r.
do obiadu w Poniedziałek Wielkanocny - 17 kwietnia 2006 r.

Koszt: 132 euros
dzieci do 10 lat - 50 %

Krótki pobyt:

od kolacji w Wielką Sobotę - 15 kwietnia 2006 r.
do obiadu w Poniedziałek Wielkanocny - 17 kwietnia 2006 r.

Koszt: 100 euros
z dojazdem organizowanym przez PMK (jeśli będzie komplet pasażerów do minibusu):
112 euros
dzieci do 10 lat - 50 %

Informacje i zapisy: tel. 01 60 22 03 76

INFORMACJE PMK

➔ Tradycyjne akcje organizowane przez PMK :

- ◆ Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom przez sprzedaż świec przyniosło dochód około **4.383,65** euros z przeznaczeniem na pomoc biednym dzieciom z Polski.

NASZ KALENDARZ

✍ REKOLEKCJE :

04-08.09.2006 - Rekolekcje i Zjazd Księży PMK z Francji w La Ferté sous Jouarre

✍ SAKRAMENT BIERZMOWANIA :

21.05.2005 - godz. 11.00 w parafii Wniebowzięcia NMP, Paryż I
- godz. 17.00 w Orleanie

✍ ZJAZDY

Okręg PARYSKI: 03.04.2006 - Dekanalny Zjazd Księży - Paryż, Concorde - godz. 9.30

Okręg PÓLNOCNY: 23.03.2006 - Dekanalny Zjazd Księży - Méricourt-Noyelles

Okręg PÓLNOCNO - WSCHODNI i POŁUDNIOWO - WSCHODNI: 03.04.2006

Okręg POŁUDNIOWO - ŚRODKOWY: 28.03.2006 - Dekanalny Zjazd Księży - Lyon

✍ PIELGRZYMKI REGIONALNE

OKRĘG PARYSKI

KWIECIEŃ:

23.04.2006 - Niedziela Miłosierdzia Bożego w Osny organizowana przez xx. Pallotynów

MAJ:

24-28.05.2006 - Europejska Pielgrzymka Polaków do Lourdes

28.05.2006 - Pielgrzymka Polaków do Liesse

CZERWIEC:

- Pielgrzymka na polski cmentarz THL i PMK w Montmorency

16.06.2006 - Pielgrzymka do Bazyliki Sacré Coeur, godz. 19.30 - odpowiedzialni: parafia Wniebowzięcia NMP

LIPIEC:

02.07.2006 - Zjazd Katolicki w Osny

OKRĘG PÓLNOCNY

MARZEC:

08.03.2006 - III spotkanie modlitewno-formacyjne PZK

11.03.2005 - Wielkopostny Dzień Skupienia Związku Mężów Katolickich w Mericourt

KWIECIEŃ:

22-23.04.2006 - Walne Zebranie PZK w Lens

MAJ

05-13.05.2006 - Pielgrzymka do Ziemi Świętej

07.05.2006 - Uroczystość z okazji 3 Maja w Lille

CZERWIEC:

11.06.2006 - Uroczystość Bożego Ciała i Procesja Eucharystyczna w Bazylice Notre-Dame de Lorette

13.06.2006 - Walne Zebranie B.Ż.R.

14.06.2006 - Zlot Krucjaty Eucharystycznej w Vaudricourt

OKRĘG PÓŁNOCNO - WSCHODNI

MAJ

07.05.2006 - Uroczystość z okazji 3 Maja w Amneville

CZERWIEC:

18.06.2006 - Pielgrzymka do Notre-Dame de Sion

OKRĘG POŁUDNIOWO - WSCHODNI

CZERWIEC:

05.06.2006 - Pielgrzymka do Thierenbach

OKRĘG POŁUDNIOWO - ŚRODKOWY

CZERWIEC:

Iniedz. 2006 - Pielgrzymka do Paray le Monial

„Niech będą zapalone wasze pochodnie!”

131 Europejska Pielgrzymka Polaków do Lourdes organizowana przez Polską Misję Katolicką we Francji w 170-tą rocznicę Jej istnienia pod przewodnictwem ks. Infulata Stanisława Jeża

350 rocznica ślubów Króla Jana Kazimierza przed Niepokalaną

20 rocznica Domu Polskiego „Bellevue”

PROGRAM:**ŚRODA - 24 maja 2006**

- 06.30 Zbiórka przed Kościołem Polskim (Paris I)
- 07.00 Wyjazd autokarem. Zwiedzanie zamku nad Loarą
- 20.00 Przyjazd do Lourdes, przyjęcie, zakwaterowanie, kolacja

CZWARTEK - 25 maja 2006

- 09.30 Międzynarodowa Msza św. - Wniebowstąpienie Pańskie (Basilique Saint-Pie X)
- 14.30 Konferencja: „Niech będą zapalone wasze pochodnie!” oraz spotkania w grupach (Salle Jean XXIII)
- 17.00 Procesja Eucharystyczna i błogosławieństwo chorych
- 21.00 Procesja Maryjna ze świecami

PIĄTEK - 26 maja 2006

- 09.30 Msza św. (Basilique Supérieure)
- 10.45 Droga Krzyżowa
- 15.00 Nabożeństwo pokutne (Chapelle St. Jean-Marie Vianney)
- 16.30 Okazja do spowiedzi św. (Chapelle de Reconciliation)
- 17.00 Procesja Eucharystyczna i błogosławieństwo chorych
- 21.00 Procesja Maryjna ze świecami

SOBOTA - 27 maja 2006

- 06.00 Msza św. przy Grocie - Odnowienie ślubów króla Jana Kazimierza
Kąpiel w basenach
- 13.00 Piknik w Domu Polskim - Uroczystość 20-lecia Domu Polskiego „Bellevue”
Po południu (do wyboru):
- wyjście do Bartres
- wędrowka śladami Bernardety
- wycieczka do grot Betharam
- 20.30 Godzina Święta (Chapelle St. Joseph)

NIEDZIELA - 28 maja 2006

- 06.30 Msza św. (Basilique Supérieure)
- 08.00 Odjazd pielgrzymki z Lourdes
- ok. 22.00 Przyjazd do Paryża (Kościół Polski, Paris I)

70

KOSZTA UDZIAŁU:

- ↳ Autokar z Paryża + noclegi z utrzymaniem - 265 euros
- ↳ Noclegi z utrzymaniem + opłata pielgrzymkowa - 170 euros
- ↳ Opłata pielgrzymkowa od osoby - 20 euros
(dla osób czy grup, które same organizują dojazd, hotel i utrzymanie)
- ↳ Noclegi z utrzymaniem dla pielgrzymów w „Bellevue”
w domkach Algeco z utrzymaniem, codzienne dojazdy
+ opłata pielgrzymkowa - 103 euros

Specjalna oferta dla dzieci od 4 do 11 lat

Autokar z Paryża + noclegi z utrzymaniem:

- a) 1 dziecko bezpłatnie, jeżeli z rodzicami
- b) 1 dziecko bezpłatnie, drugie i następne - 50 %, jeżeli z rodzicami

INFORMACJE i ZAPISY:

- ◆ w parafiach polskich
- ◆ w Polskiej Misji Katolickiej, 263 bis, rue St-Honoré, 75001 PARIS
tel. 01 55 35 32 32, fax. 01 42 96 19 89
- ◆ lub u Pani Anny Łuckiej: tel. 06 67 41 24 81

Przy zapisach wplacamy zaliczkę (30% opłaty). Wpłaty można dokonywać gotówką lub czekiem na adres:

Aumônerie Polonaise Rectorat C.C.P. 041 PARIS 23 343 69 N

z dopiskiem „Pielgrzymka do Lourdes”

ZAPISY DO 15 KWIETNIA.

Późniejsze zgłoszenia - w zależności od możliwości zakwaterowania.

- Animacja - Ks. Infułat Stanisław JEŻ - Rektor PMK
- Ks. Jan BETLEJ
- Organizacja - dr Anna ŁUCKA

JUBILEUSZE KAPŁAŃSKIE W ROKU 2006:

Ks. Stanisław JURKOWSKI SAC	24.06.1956	- 50 lat
Ks. Piotr PUŻYŃSKI OMI	08.07.1956	- 50 lat
Ks. Jacek STYŁA CM	14.09.1956	- 50 lat
Ks. Jan NIERUCHALSKI OMI	22.10.1961	- 45 lat
Ks. Franciszek WOJTYŁA OMI	30.06.1966	- 40 lat
Ks. Pralat Antoni BIEL	30.05.1971	- 35 lat
Ks. Jan KAŁUŻA SChr.	20.05.1971	- 35 lat
Ks. Lesław FARA SChr.	19.12.1971	- 35 lat
Ks. Waldemar KRASNY CM	19.04.1976	- 30 lat
Ks. Wiesław GRONOWICZ	17.05.1981	- 25 lat
Ks. Ryszard OBLIZAJEK SChr.	26.05.1981	- 25 lat
Ks. Jan BETLEJ	25.05.1986	- 20 lat
Ks. Tadeusz DOMŻAŁ	13.12.1986	- 20 lat
Ks. Zdzisław KAROŃ	07.06.1986	- 20 lat
Ks. Ryszard BIERNAT	25.05.1991	- 15 lat
Ks. Andrzej IGNARSKI	25.05.1991	- 15 lat
Ks. Zbigniew KRET SChr.	21.05.1996	- 10 lat